

Sreda, 9. jul 2003.
Svedok Zoran Lilić
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak 9.02 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda.
Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja želim da me upoznate kako mislite da se ovo sada unakrsno ispitivanje obavi. Ja sam, naime ...

SUDIJA MEJ: Uvedite svedoka, molim vas, nema potrebe da čekamo. Ne, samo sam hteo da uvedemo svedoka. Šta je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Šta je moje pitanje? Želim da me upoznate sa tim kako će ovo unakrsno ispitivanje da se obavi. Međutim, očigledno je da mi je potrebno ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da vas prekinem na trenutak. Mi ne znamo o čemu je reč, nismo imali te dokumente na raspolaganju i ne znam u čemu je relevantnost tih dokumenata za ovog svedoka.

TUŽILAC NAJS: Ja time mogu da se ukratko pozabavim. Prvo ...

SUDIJA MEJ: Da skratimo, u stvari, vi imate pola sata na raspolaganju, ali očigledno, u svetlu ovih dodatnih dokumenata mi ćemo da razmotrimo da vam se dozvoli dodatno vreme, naravno, pod uslovom da je to razuman zahtev. Ako Tužilaštvo ne želi da postavlja više pitanja, ono šta ćemo da uradimo je sledeće, sada ćemo da pređemo na vaše unakrsno ispitivanje, vi možete da počnete da postavljate pitanja o ovim dokumentima, videćemo dokle ćemo da stignemo za pola sata i onda ćemo ponovo da razmotrimo svoj stav. Ne dolazi u obzir, naravno to, da primenimo ono prvobitno ograničenje zato što se pojavio novi materijal, kako se čini, ali u ovom

trenutku mi ne možemo da procenimo koliko će nam trebati dodatnog vremena, međutim, naravno, treba da imamo na umu da se svedok vratio specijalno da nastavi ovo svedočenje i zbog toga vreme ne može da bude beskonačno. Vi počnite sada sa vašim unakrsnim ispitivanjem i možda bi bilo pametno da se ova fascikla stavi pred svedoka.

TUŽILAC NAJS: Dve stvari. Časni Sude nisam odgovorio na vaše pitanje malopre. Kada je reč o fascikli, veliki deo toga neće da se koristi u dodatnom ispitivanju, prema tome nema nikakve potrebe da se on stavlja pred svedoka unapred, jer ti su dokumenti samo jednostavno dostavljeni uz ono šta ćemo da koristimo u dodatnom ispitivanju. Druga stvar, pitanje koje je pokrenuo optuženi su transkripti presretnutih razgovora, telefonskih razgovora sa svedokom, na primer francuski piloti kada su pušteni na slobodu, to su transkripti koji su dostavljeni optuženom i to iz predostrožnosti i oni potpadaju pod materijal po Pravilu 68. Zato su dostavljeni optuženom. Ali oni potpuno spadaju u jednu drugu kategoriju. Međutim, ja svakako ne mislim da je optuženi morao da prođe kroz sva ta dokumenta u ovom trenutku.

SUDIJA MEJ: Teškoće sa ovim gospodine Najns (Nice), što se više materijala dostavlja to dovodi do potrebe da se više vremena koristi u unakrsnom ispitivanju. Prema tome, ja moram da vas ograničim u dostavljanju takvog dodatnog materijala, jer nije samo pitanje vremena, već takođe obima tog materijala koji mi dostavljate.

TUŽILAC NAJS: Ja to imam na umu. Kada je reč o ovoj konkretnoj fascikli, dakle stenografskim beleškama, oni zaista ne mogu da se smatraju kao specijalni dokumenti, ali oni imaju određenu vrednost i u jednoj fazi mogu da se razmotre sa ovim svedokom. Ako se Pretresno veće seća to se odnosi na period pre nego što je on bio na dužnosti i njegovo svedočenje se uglavnom odnosilo na period kada je on obavljao svoju dužnost, međutim, svedočio je o jednom delu tih beleški koje se odnose na jedan zapisnik.

SUDIJA MEJ: Pa bilo bi razumno da ipak ta fascikla bude pred svedokom u slučaju da mu se postavljaju pitanja u vezi sa tim i vidim da je prvi tabulator 34. Predloženo je da to bude dodatni dokazni predmet uz dokazne predmete koje već imamo za ovog svedoka.

TUŽILAC NAJS: Da, mislim da je reč o tabulatoru 34 i na koji ću ja gotovo sigurno da se oslanjam. On je od suštinskog značaja, ali vrlo ograničene svrhe, tako da ne želim time da vas zamaram u ovom trenutku. Korišćen je samo da bi se lakše pratili snimci, odnosno, vođenje zapisnika.

SUDIJA MEJ: U redu. Gospodine Miloševiću, vi se pozabavite ovom fasciklom, odnosno onim pitanjima kojima ovaj svedok može konkretno da se bavi. Međutim, ako ima pitanja kojima ne može da se bavi ovaj svedok, mi vam, naravno, dozvoljavamo da se tim delovima pozabavite sa nekim drugim svedokom. Izvolite. Da počnemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May), zar vam se ne čini da u stvari to što gospodin Najs (Nice) naziva dodatnim ispitivanjem, sobzirom na ove dostavljene bandere, u stvari predstavlja samo drugo poluvreme glavnog ispitivanja?

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Dajte da vidimo kako ćemo da napredujemo. Dobili smo ove dokumente, Tužilaštvo je reklo da će da se oslanja na njih. Treba da vidimo da li su oni prihvatljivi, da li mogu da se uvedu u spis ili ne, a ono šta treba da uradimo sada je da počnemo sa unakrsnim ispitivanjem.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Liliću, molim vas da pogledate, ja ću prvo da idem po ovom bajnderu koji se odnosi na takozvane presretnute razgovore. Ne kažem uzalud takozvane, pošto ovde ima i stvari koje su zaista. Prvo Slobodan Milošević - general Perišić, razgovor 1. decembra 1995. godine, to je ova oznaka, gospodine Liliću, 02963006 ...

PRIJATELJ SUDA KEJ: Svedok nema pred sobom tu fasciklu.

SUDIJA MEJ: O čemu je reč? Možete li da nam pomognete gospodine Kej (Kay) u vezi sa tim. Ja sam jako zbunjen u vezi sa ovim materijalom.

PRIJATELJ SUDA KEJ: To je materijal dostavljen po Pravilu 68. Dostavljen je amikusima i optuženom. Tužilaštvo ga je dostavilo, došlo je kao posebna fascikla koja nam je dostavljena 7. jula i optuženi koristi tu fasciklu da bi unakrsno ispitivao svedoka.

SUDIJA MEJ: Da li možemo da dobijemo kopije toga?

TUŽILAC NAJS: Mi u ovom trenutku imamo samo jednu kopiju na raspolaganju.

SUDIJA MEJ: Ali svedok treba da ima na raspolaganju jednu kopiju.

PRIJATELJ SUDA KEJ: On može da uzme moju kopiju, mi možemo da se služimo jednom kopijom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 006 ...

SUDIJA MEJ: Da, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Poslednje tri cifre u ovom, koji ima, ovog registarskog broja, to je u drugom delu fascikle, zato što je srpski tekst dat u drugom delu, napred je engleski tekst, 02963006.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Našao sam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa dobro, to je datum znači 1. decembra 1995. godine. Uglavnom se ti razgovori odnose na oslobađanje pilota. Evo skrećem vam pažnju, "M" je Milošević, a "P" je Perišić, to predpostavljam da ste mogli da ustanovite. Samo ću par stvari, dakle, Milošević: "Mladić je obećao onaj dan kad smo bili u Dobanovcima da sprovede sad on lično odmah istragu, da vidi šta je sa pilotima". Je li tačno da... Je li vam poznato da je Žak Širak (Jacques Chirac) čak mene u Dejton (Dayton) zvao bezbroj puta da insistira na mojoj intervenciji prema vlastima Republike Srpske da se nađu piloti. Sećate li se toga?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, poznato mi je da je tražio i u Dejtonu, čak da je rečeno da će Francuska (France) usloviti potpisivanje Dejtonskog sporazuma (Dayton Accord), ukoliko ne bude imala te pilote, a isto tako znam da je to tražio i kasnije od vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mi smo insistirali, kako se sećate, da nam daju odgovor šta je sa tim pilotima i oni su dugo davali odgovor da ne znaju šta je sa pilotima, da nemaju podatke o tome, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda ja kažem Perišiću, obećao je onaj dan kad smo bili u Dobanovcima da sprovede sad on lično odmah istragu, da vidi šta je sa pilotima, jer je on i onda tvrdio da on ne zna šta je sa pilotima, ali će sprovesti istragu da ustanovi. To je Mladić obećao, je l' tako?
SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa to je tvrdio i Mladić, a tvrde i svi ostali da nemaju nikakva saznanja gde se piloti nalaze.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim: "Mora da se radi zaista munjevitom brzinom, približava se konferencija". Misli se na konferenciju ovu u Parizu (Paris) gde se potpisuje Dejtonski sporazum. "Moramo da znamo njihovu sudbinu izvesnu za narednih dan, dva". Perišić kaže: "Već sam ga ja zvao i on kaže da radi na tome i kuka. Ima problema dole. Dva ova predsednika opštine mu se javljaju i mole da dođu kod vas, ja ću potencirati ovo ponovo" i tako dalje. Ja kažem: "Nema problema, sve ću ja da ih primim od ponedeljka pa nadalje, ali meni je sad kritično pitanje. Francuzi sad organizuju konferenciju, oni sve nose, prijatelji su nam, a mi treba da sa njima započnemo razgovor, a ne znam još da im kažem o pilotima. To je toliko neozbiljno da nam jednostavno devalvira sve".

prevodioci: Prevodioci mole da malo sporije čitate, mi nemamo tekst na raspolaganju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo čitaću sporije, uvažavam ovo šta prevodioci, pošto nemaju tekst na raspolaganju. I onda kažem: "Daj molim te kaži mu, daj da ti odmah uradi šta zna. Žive ili mrtve naka ih nađe, mora ih naći". Perišić: "Dobro". Ja opet insistiram: "To cela javnost očekuje tamo, a mi treba da budemo na konferenciji. Šta im trebaju ta dva pilot? Neka ih nađu". I onda ponovo kažem: "Obećao je na kraju kad je bio pre pet dana", to je to u Dobanovcima, rekao je: "Evo, ja se sa tim nisam bavio lično. Baš me bilo briga, ali evo sad ću ja lično da to uzmem. Pa ako je uzeo lično, ako drži reč, neka da". To je dakle, čini mi se jasno, gospodine Liliću, naše insistiranje i vrlo jasna konstatacija da sve do tada vlasti Republike Srpske odbijaju da ikakva saznanja imaju o pilotima a naše insistiranje da ih nađu po svaku cenu, je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda sledeću stranu samo okrenite, Milutinović zove mene, kaže: "Izvini što te uznemiravam, ali sve nas izgleda

kolektivno prave budalama". Ja mu kažem: "Kaži?". Kaže: "Karadžić je izjavio, odnosno ne izjavio, nego da je preneo poruku Danijel Šifer (Daniel Schiffer) onom Širaku da će Karadžić pustiti ona dva pilota u zamenu za bolji status Republike Srpske". Ja odgovaram: "Pa nije valjda?". Milutinović kaže: "Pa eto. Ne verujem da tako nešto kažu". Kaže on: "Figaro (Le Figaro) piše, ja ću proveriti. To je samo onda... Daj to proveriti, zovi ga. Da li je moguće da takvu ucenu prave sad. Pa to je opet uzimanje talaca", je l' tako? Mislim, naša reakcija, neverovatno, ja ponovo kažem: "Ne mogu da verujem da mogu takvu glupost. Pa znam, tako da znaš, ispadosmo budale", kaže Milutinović na kraju. Ja mu odgovaram: "Mi smo budale za mir", a Milan Milutinović opet kaže: "Moguće je da je on govorio, Šifer. Ama čuješ šta ti kažem Milane", kažem ja "zovi ga, proveriti, nemoguće da je tako nešto uradio", i ponovo kažem: "Neka odmah demantuju, to kaži. Kaži, molim vas nemojte da se brukate na taj način, demantujte to odmah. Ko bi smeo tako nešto da radi. Ko to bude radio, nema šta da razgovaramo više. Mislim, krajnje smo rezignirani zbog ovakve izjave koja je došla", i tako dalje. Ja završavam razgovor na sledećoj strani: "Neka odmah demantuju, da oni ne bi ucenjivali sa ljudima, da je to ružno, sad im je prilika pošto im je Fišer dao", ne vidi se ovo što dalje kažem, ja se i ne sećam šta je: "Ovo je dobra prilika da kažu da nikako ne bi takvim nepristojnim poslom se bavili da ucenjuju sa ljudima i da, je l' umeš to da im objasniš?", "umem, kako da ne", i tako dalje. Dakle insistiram da ne, ne samo da ne komplikuju, nego da se drže reči. Posle dejtonskog sporazuma ne mogu da traže, evo šta ima da se poboljša ili ne poboljša, da bi to bilo ucenjivanje i ponovno uzimanje talaca. Sećate se toga svega?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, kad su u pitanju ta dva pilota, ja sam izuzetno dobro upoznat, sećam se i napora koji su činjeni da se oni oslobode, a vi znate da sam lično učestvovao u njihovom oslobađanju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno, ja zato i hoću da pređem preko ovoga gde se vidi, gde se vidi vaše učešće. Evo uzmite sad sledeću stranu koja završava 008, piše: "Slobodan Milošević sa nepoznatom osobom", a ta nepoznata osoba... Prepoznacete sebe, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to sam ja, pošto sam imao prilike da vidim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, evo na drugoj strani: "Dobar dan družo predsedniče", kažete vi, ja pitam: "A gde si ti", odgovor: "Evo

me u Karađorđevu". E, ja sam hteo, ma ništa, a vi odgovarate: "Pa hoću ja, nema nikakav problem. Mislim hteo sam da se vidimo, ali pošto ste u Karađorđevu. Ma nije problem", kažem ja "posle nemamo vremena. Tu smo Momir i ja", Momir Bulatović, "i hteo sam da vidim može li se šta uraditi konačno za ove pilote. Može li onaj da ode tamo da vidi, da ih vidi, da mu ih ovaj pokaže, ako mu ih pokaže, da nam ovaj kaže", ovaj to se odnosi na Perišića, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, jasno, potpuno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Video ih je, ako nam ovaj kaže video ih je i onda može da dođe načelnik generalštaba Francuske da razgovara, i to je sve". Vi kažete onda: "Znači mogu ja tu da budem za jedan sat. Ne mogu ja posle, ja sam zauzet, ja ne znam možeš li ti sa Perišićem da se? Evo zvaću ga ja sad" kažete vi, "kaži da očigledno stvari ulaze u crveno polje i kaži mu neka ide kod Mladića, neka mu on pokaže da li ima pilote." Sve vreme traje agonija jer mi nemamo potvrdu da l' ima pilote. "Ako mu pokaže da ima pilote biće organizovan u toku dana sastanak sa Francuzima". Vi odgovarate: "Dobro, sad ću ja to sve s njim da rešim", sa njim, mislite na Perišića, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Ako on može nama da kaže da ima pilote", vi kažete: "Znači da Perišić bude garancija da ih ima tamo. Da", znači, insistiram da vi, sobzirom na vašu funkciju, pošaljete Perišića tamo, da se ustanovi imaju li pilote ili nemaju, da nam onda Perišić to kaže. Ja onda kažem: "On ako njemu veruje ne mora da ide, ali neka nam napiše i potpiše da ovaj ima pilote" i onda govorim: "Ovo mu je poslednji voz" i vi kažete: "Sad ću ja to da završim". I posle nastavljate na strani sledeći razgovor, sa osobom, kaže, iz predhodnog razgovora, to ste vi: "Našao sam Perišu, on veruje da može da dobije to" i tako dalje, i ja kažem: "Trebalo bi da mu kaže da ako, ako će da dovede pilot, doći će ovaj čovek da ih uzme, da mu da garanciju da nema problema". Vi odgovarate: "Dobro ja sam rekao, prvo neka napiše ovo" i tako dalje. Vi nudite da dođete u Beograd, ja kažem: "Nemoj da dolaziš u Beograd dok ne dobiješ pismo, da vidimo šta je, šta je pismo" i onda objašnjavate da ste tu sa suprugom. Ja kažem da je pozdravite sa moje strane i to je sve. I sada imate dalje na istoj strani razgovor između vas i Perišića. Vi mu objašnjavate problem, on vam odgovara: "Ja mogu to vama da garantujem, pa samnom šta bude, ali da država naša

garantuje nekom drugom, to je riskantno". Da li ovo pokazuje da ni Perišić nije siguran da on ima pilote?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ja mislim da u tom trenutku niko nije znao gde su piloti, bar sa naše strane, normalno. Sa njihove strane su sve vreme znali gde su.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čak ni Perišić, dakle, nije znao. Vi mu govorite: "Oni prihvataju sve što je tražio Momo". Perišić pita: "Sve?" Vi mu odgovarate: "Sve što je tražio. Sve mu garantuju". Perišić: "Da". Onda opet vi kažete: "Neka napiše da ih imaju. Neka dođe da razgovara, neka predaju ljudima" i tako dalje. Pa kažete: "Da zovemo Francuza tek kad potvrdi da ih ima. Ako ne, šta ću da ih zovem", i onda pretite dalje da ako to ne urade da će snositi konsekvence i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Zašto je to objelodanjeno tek u ovoj fazi postupka? Zaista ne mogu ovo da pratim.

TUŽILAC NAJS: Iz predostrožnosti i mogućnosti da je to materijal koji potpada pod Pravilo 68 i da bi mogao da bude protiv ovog svedoka. Tako da smo mi hteli da imamo kontrolu nad tim. Prikazuje da je on imao kontrolu nad tim i to je sve. To je nešto šta je izvan optužnice.

SUDIJA MEJ: A zašto nije obelodanjeno ranije?

TUŽILAC NAJS: Pa to je odluka koja je promenjena, odnosno, odluka koja je modulirana u skladu sa tim, ali svedok je bio u mogućnosti da da jednu rezimiranu priču o svemu tome i zbog toga je to dato, ne uz njegov rezime, već je dato kasnije, tako da može da se pokrene u unakrsnom ispitivanju i to je sve. To je nešto šta je korišteno iz izvora koje smo mi imali na raspolaganju, ali je vrlo ograničene vrednosti. I zato smo mi iz čiste predostrožnosti, da bismo poštovali Pravilo 68, stavili to na raspolaganje sada.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, pokušajte da se time bavite što možete ekspeditivnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Vrlo ekspeditivno se bavim ovim transkriptima, ali ja moram da kažem da apsolutno objašnjenje gospodina Najsja ne može da bude uverljivo da ovo može da škodi svedoku, jer uloga svedoka u ovome je krajnje pozitivna, uopšte uloga svedoka i Perišića i moja ...

SUDIJA MEJ: Nije rekao da bi to bilo štetno za svedoka, ali dajte da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da bih bio ekspeditivniji, preskačem na 13 stranu, Milošević sa nepoznatom osobom. "Iks", pretpostavljam ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To sam ja, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pretpostavljam... To je očigledno. Vi kažete: "Gospodine predsedniče, ovako stoje stvari. Jurim ovog kretena, bio u Sarajevu pa iz Sarajeva otišao u Kalinovik, pa iz Kalinovika u Srbije i tako, uglavnom se šeta po brdima" i tako dalje. I onda vi kažete: "Perišić predlaže dve stvari. Ja ne znam zašto uporno o jednoj, znači da odemo zajedno on i ja tamo noćas i da ga ubedimo da pilotima ili kako se već dogovorimo, a drugo, da ode on sam tamo". Ja odgovaram, dakle: "Neka ide on sam, nego neka vidi da li on ima pilote". Našli ste to, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, još ni Perišić ne može da garantuje da oni imaju pilote. Ja kažem: "Ko može da nam garantuje?", vi odgovarate: "Perišić". Pa neka nam napiše" i onda mi kažete ono šta vam je on već rekao: "Kaže da ne može on to prema drugoj državi, ali nama može da garantuje. Šta on da nama garantuje, neka tebi potpiše i napiše da ima i da će ih ovaj dovesti. A onda ćemo odmah da dovedemo načelnika generalštaba Francuske da se završi sutra. Dobro družite predsedniče", to se završava dakle. On uslovljava, to je sad posle ova strana 14 gde vi razgovarate sa Perišićem: "Je l' mu dovoljna moja i tvoja reč i Širakova i Slobodanova", pošto je nepoverljiv očigledno, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda se dogovarate da odete zajedno, to je već na strani 15, neću da dalje to pokrećem i samo na strani 16, opet prepis razgovora Slobodana Milševića sa nepoznatom osobom, to ste vi, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, sa tim što je ovde sve vreme pogrešno napisano predsednik skupštine i ima mnogo grešaka inače u ovom transkriptu ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ima, ima grešaka, ali suština razgovora je ovde. I kažete: "Dobro, ja ću otići tamo, ako vi kažete, ništa nije sporno" i kažete: "Da on dođe sa nama, da ima garanciju da to što smo predložili sigurno on ih ima tamo, ne 60 on ima njih dva", ja opet pitam: "Pa hoće li ih dovesti? Neće, nego da razgovara sa njima", pa onda kaže: "Doći će u Beograd. Pa dobro, neka dođe u Beograd, ali prvo vidite vi te ljude". Onda vi kažete: "Evo ovako, da ih mi vidimo", onda posle nekoliko redova: "I ubedite ga onda da ih povede, pa neka budu bar tu negde blizu da može da ih da" i sad vi kažete: "Tvrđi 100 posto da ih ima. Evo sad smo tri puta razgovarali", jer ja pitam: "Pa jeste važno, ali da on kaže ima ih ili nema, jer ti Perišić kaže da ih ima". I sad vi meni odgovarate: "Tvrđi 100 posto da ih ima. Evo sad smo tri puta razgovarali, ali kaže da ima gore i da on želi jedini problem tribunal i da mu to obećao pa posle šta ispadne", ja odgovaram: "Ništa, kaži obećavamo mu da nećemo da ga predamo", je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao što uostalom nikog nismo ni predali ovom nelegalnom sudu... Da. "I daj nam ljude", mislim na pilote, onda vi kažete: "Da mu ja dam reč", ja kažem: "Napiši mu da nećemo da ga predamo tribunalu ako da pilote", vi kažete: "Dobro. I nemoj da mi dolazi nego neka ti da pilote" i tako dalje, da bih skratio, ja neću da...Vi opet, tu, tu su maratonski razgovori između vas i Perišića, dajemo mu garanciju, evo Slobodan i Širak i tako dalje, neću se na tome više zadržavati. Na strani 25, odnosno, 30 ima... I onda se dogovaramo da Perišić bude domaćin francuskom kolegi: "I podseti ga još jednom da ovaj čovek ne može da se vrati bez tih ljudi". Onda ponovo na strani 31 razgovor sa, između Perišića sa Lilićem, vi kažete: "Vidi, ja sam preneo Slobodanu one glavne crte, nisam rekao šta su Ratković posebni uslovi da ne pravimo gužvu odmah. Meni je važno i mislim da se slažeš da dođe ovaj načelnik sutra", misli se na načelnika francuskog Generalštaba. I onda to, dakle, posle toga ste vi išli u Republiku Srpsku, zajedno sa Perišićem, ja vas upozoravam još tamo da vam ne pokažu neke kretene. Vi mi odgovarate: "Pa moraju da govore jezik zemlje iz koje su" i tako dalje, da vas ne prevare i tako dalje, i to se srećno završilo. Dakle, piloti su oslobođeni, a vidi se iz ovoga da čak niko od ljudi u Jugoslaviji do poslednjeg trenutka nije znao da li su ti ljudi u njihovim rukama, da li su uopšte živi, da li se mogu predati i tako dalje, odnosno, da li je po vašem

mišljenju bilo moguće učiniti više napora nego šta smo mi učinili da ovo bude uspešno i da se ti piloti nađu?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Vi znate da, da sam ja i lično u tome učestvovao i da ste čak u jednom trenutku bili protiv, da ste rekli da ide sam Perišić tamo i da je bolje da tako bude. Pa smo onda odlučili da ipak odem i ja. Ja mislim da nisam imao teži zadatak u životu u odnosu na to kad su u pitanju spašavanje ta dva pilota, obzirom na ukupno ponašanje čitavog glavnog štaba, ne samog generala Ratka Mladića, da se uporno skrivalo gde se nalaze. U to vreme, mislim da je Uprava bezbednosti i Obaveštajna uprava Vojske Jugoslavije, prevrnula i nebo i zemlju da ih pronade, da sazna iz svojih kanala, iz svojih izvora, gde se nalaze i to nam nikako nije polazilo za rukom sve dok sam general Ratko Mladić nije rekao da ih drži na Han Pijesku i kao što znate on čak ni tada nije hteo da ih pokaže, nego je samo obećao da će ih isporučiti. Ja mogu vrlo detaljno da ispričam čitav taj događaj i uslove koje je postavljao i šta je sve traženo u zamenu za pilote i potpisivanje sa moje strane i traženje da to potpiše ceo Vrhovni savet odbrane. Sve se to dešavalo noću, oko 1.00, 2.00, znate da sam u jedan dolazio kod vas. U svakom slučaju, mislim da, da je sa strane Savezne Republike Jugoslavije uloženo enormno veliki napor da se piloti, pre svega, spasu živi, da je načelnik združenog Generalštaba francuske vojske, mislim da je bio Žan Duen (Jean Douin), ako se ne varam i sam pravio probleme prilikom razgovora sa Ratkom Mladićem. Nije hteo da razgovara sa čovekom koji je na listi ratnih zločinaca, pa su bili dopunski problemi na aerodromu Batajnica, ali kada se sve sabere, mislim da je to srećno završeno i svakako da je to bio dobar, dobar predznak za potpisivanje sporazuma u Parizu (Paris). Ono šta je interesantno kad su, kad su Hrvati u pitanju to je da je, u jednom trenutku, mislim da se radi o 11. decembru, i sam Radovan Karadžić zvao i da je želeo u celu tu priču da umeša i rusku, rusku obaveštajnu službu, pa sam čak upozorio Perišića da o tome vodi računa da nam se ne pokvari čitav taj aranžman koji je napravljen sa Ratkom Mladićem i piloti su predati generalu Duenu, na mostu kod Zvornika, živi i zdravi i čak su bili operisani, ako se ja ne varam u bolnici na Han Pijesku u Republici Srpskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tako se ta ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa najkraće rečeno. Znači, sami smo to završili, pre svega Savezna Republika Jugoslavija, a ja jesam potpisao taj famozni papir na kome je Ratko Mladić insistirao da se on ne isporučuje haškom tribunalu, pozvavši se na naš Ustav.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Apsolutno i to uopšte nije sporno. To uopšte nije sporno i to je i bio i ostao naš stav, a moj stav je i danas. Ali sada bih želeo, molim vas da mi pomognete, okrenite stranicu 39, ona se ne odnosi na vas, ali se odnosi na jedan fenomen šta se sve može naći u ovakvim transkriptima i šta je pozadina podmetanja ovakvih stvari. Evo 39, ja bih zamolio da puste traku tog razgovora da bi gospodin Lilić mogao sam, a i oni koji slušaju, da se uveri, jer ovo je navodni razgovor moje supruge sa zastavnikom Rajkom Bandukom, Mladićevim sekretarom, u kome navodno ona traži da joj objasni, kaže, na početku samom: "To nam daje te Francuska, sad informacije, poruka je za njega u tri dela, prvo mi treba ovaj ...

SUDIJA MEJ: Ovako ćemo to da rešimo. Pre svega treba da mi se objasni gde je to u ovom transkriptu u engleskoj verziji.

TUŽILAC NAJS: To je 111.295, tačnije 11. decembra 1995. godine, to je datum.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: 1995. godine. Gospodine Mej, ovo je samo kap vode u moru neistina koje se svakodnevno objavljuju protiv mene, moje supruge ...

SUDIJA MEJ: Nemojte da držate govore sada u ovoj fazi. Šta želite ovim da dokažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hoću da dokažem da je ovo potpuna neistina, jer nikad moja supruga nije razgovarala sa nekakvim tamo sekretarom Mladića, da ga ispituje da li su živi piloti. Zamislite kaže: "To je jedno. Drugo", kaže "Rajko", kao poznaje se ona sa njegovim sekretarom: "Ja znam da je tu, ja sam rekla da ni jednog momenta ne želim da smetam predsedniku Miloševiću", ona za mene kaže, koji smo ceo život proveli zajedno "ne želim da smetam predsedniku Miloševiću" i druge budalaštine, ali ja želim da se pusti traka, da gospodin Lilić koji poznaje moju suprugu dobro i poznaje njen glas, vidi da ovo apsolutno ne može biti ona. I ja ovo postavljam, ne samo kao jednu kap vode u moru laži koje se svakodnevno objavljuju, nego kao i dokaz da se ovde daju falsifikovana dokumenta, neproverena dokumenta, jer ovo nije žuta štampa. Trbalo bi da bude bar crtu iznad žute štampe.

SUDIJA MEJ: Da, da. Ako svedok može da identifikuje glas. Gospodine Liliću, da li mislite da bi mogli da prepoznate glas supruge optuženog?

SVEDOK LILIĆ: Ja mislim da bih mogao.

SUDIJA MEJ: U redu, ali ne znam da li možemo da organizujemo da se to pusti.

TUŽILAC NAJS: Nisam siguran da ovde imamo trake. Imamo transkripte. Mi nismo predali taj materijal optuženog, mi smo ga samo preneli njemu kao materijal po Pravilu 68 koji je stigao do nas. Mi znamo da svedok potvrđuje tačnost transkripta, pošto ih je pregledao, ali mi ništa ne želimo da dokažemo ovim dodatnim materijalom.

SUDIJA MEJ: U redu. Vidite da li možete da nađete trake ako to može da se uvede u spis.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo pogledajte čak i sam transkript. Evo pogledajte na kraju strane kao: "Ne želim da smetam predsedniku Miloševiću", pa kaže kao Rajko razgovara, nije reč o tome da je ovo neki, neki razgovor sumnjive prirode, ona se interesuje, ta osoba, jesu li živi piloti i tako dalje, nego je reč o jednoj fabrikaciji da moja supruga uopšte komunicira sa, sa sekretarom generala Mladića i traži ...

SUDIJA MEJ: Da, svedok može da odgovori. Vi ste nam objasnili šta hoćete, svedok može da objasni i da odgovori po mogućnosti. Gospodine Liliću da li vi znate nešto o ovome? Čuli ste šta je rekao optuženi, šta on tvrdi. Možete li da nam kažete, možete li, tačnije, da dodate nešto njegovoj verziji? Da li znate da li je gospođa Marković bila u kontaktu sa ovim čovekom?

SVEDOK LILIĆ: Ne znam da li je bila u kontaktu. Gospodine Mej, ako dozvolite, ja sam čitao ove transkripte. Za neke sam rekao da svakako mogu da odgovaraju vremenu i događajima u kojima sam tada učestvovao. Moram da priznam da sam i ja bio iskreno iznenađen kad sam pročitao ovaj tekst ovde na koji se poziva gospodin Milošević sada dok ga objašnjava. Iznenađen i načinom komunikacije sa zastavnikom Bandukom, iznenađen njihovom direktnom vezom, iznenađen čak i, ovaj, sadržinom tog teksta, jer sam dan pre toga ja bio na Han Pijesku i bio u Bosni, 10. decembra, tako

da zaista moje iznenađenje je bilo veliko kad sam video ovaj transkript i ja sam rekao da, tada sam rekao da, da nisam siguran da je ovo moguće, ako je moguće, onda to pokazuje sasvim neke druge odnose koje ja nisam znao da postoje, kada je u pitanju komunikacija ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je uopšte moguće ovako nešto?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja zaista nisam siguran i pogotovo ovaj zadnji razgovor odakle se zove, zove se od vaše ćerke, jedan privatni telefon, ne razgovara se o takvim stvarima. Mislim da, ne znam, za mene je ovaj tekst bio iznenađenje, iskreno rečeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ova ženska osoba koja kaže kao: "Ja zovem iz stana moje ćerke" i tako dalje, mislim potpuno, potpuno jedna besmislica. Je l' to valjda jasno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ovo pokazuje izuzetno dobro, ovaj tekst pokazuje izuzetno dobre odnose gospođe Marković sa Ratkom, sa Tolimirom, što nije bilo tako, zaista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa nije znala ni ko je taj, pa nije znala, kao što vi dobro znate, ni ko je Tolimir i ovi generali koji se pominju tu. Ali ja bih voleo da se pusti traka da svedok može da čuje. I ja bih voleo da čujem. Mislim, to je zaista sramota da se ovakve stvari plasiraju. I još bih samo jedan transkript ...

SUDIJA MEJ: Imate li još pitanja?

TUŽILAC NAJS: Moram da ponovim. Ovo se ne izvodi kao dokaz. Optuženi to predstavlja zbog toga što je to materijal koji smo mi bili obavezni njemu da prenesemo. Ukoliko on veruje da u njemu nema nikakve istine, ne treba da gubi vreme obrađujući ga.

SUDIJA MEJ: Oni se ne oslanjaju u svom izvođenju dokaza na ovaj materijal. Dajte da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, evo poslednji razgovor iz ovih transkripta koji bih želeo da komentarišete. Na strani 42 piše, Slobodan Milošević koji se javlja iz Karađorđeva sa Ljubicom, Zoranom Lilićem i generalom Momčilom Perišićem, odnosno, obratno je, u Karađorđevu ste vi, supruga i Perišić, a ja razgovaram sa vama i Perišićem, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali to nije važno, to je tehnikalija. Prvo nekoliko rečenica sa vašom suprugom, da joj želim srećan put, vi putujete u Kinu (China) i tako dalje i sada, ona pozdravlja moju suprugu i kaže: "Izvolite Zorana. Doviđenja, prijatno". Milošević: "Zdravo Zoki". Lilić: "Evo tu sam sa Momčilom, nešto dogovaramo". Milošević: "E pa dobro. Dobro bi bilo da on stupi u vezu sa ovim svojim prijateljima jer bi važno bilo", imajte u vidu to je 16. decembra 1995. godine, "jer bi važno bilo da oni zauzmu na skupštini pozitivan stav, ne u pogledu plana, u pogledu plana moraju da prihvate, nije to problem i prihvatili su, prihvatili su ga, nego da shvate da je sad najvažnije imati dobar odnos sa IFOR (IFOR, Implementation Force), imati dobar odnos sa ovim mirovnim snagama", je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, sporazum je prihvaćen. Na kraju krajeva o tome smo raspravljali u predhodnom i kad smo razgovarali o Dejtonu i ja onda kažem: "Samo je pitanje hoće li oni da potvrde da smo mi sa Amerikancima saveznici ili će to prepustiti Muslimanima. Mi imamo tradicionalno savezništvo sa Amerikancima" i tako dalje i onda tako: "Srećan put". a onda tražim Perišića, koji u vašem prisustvu samnom razgovra, pa njemu kažem isto to: "Dobro bi bilo da se čuješ sa ovima tvojima preko Drine", on kaže: "Da. U vezi sa ovom skupštinom, ima smo jedno pitanje, pošto plan više nije u pitanju, oni će svi to da rade, ali samo jedno pitanje je sada tu važno za njih, hoće li oni od samog početka pokazati da smo mi sa Amerikancima u savezu ili će to savezništvo da prepuste Muslimanima". Perišić: "Da. Mi smo uvek tradicionalno sa njima bili u savezništvu, Muslimani su uvek bili u ratu. Prema tome, sada je najbolje afirmisati tradicionalno savezništvo i ne prepustiti ga Muslimanima. Ja mislim da u tom pravcu bi trebalo neko ko ispred vojske njihove", dakle ispred njihove vojske nastupa pred skupštinom, "da govori, to im ti sugeriraj, molim te" i opet kažem ovo što sam i vama rekao kako mi je Klinton (Bill Clinton) u Parizu rekao da bi prvo njega ti mudžahedini zaklali, pa onda sve Amerikance, pa kažem: "Prema tome, sa srpske strane se očekuje da se ponašamo kao prema prijateljima i saveznicima, i oni to zaista moraju od prvog dana da pokažu. To je osnovna stvar, sve drugo je rešeno brate. Samo da ih ne zavede onaj tamo sa svojim glupostima, to je jedina važna stvar" i ja ponovo kažem: "Da

vidimo šta će danas, kako će da prođe ovo sve njihovo tamo, jer može se desiti da postoje pojedinci. Ja te molim neka i tvoja služba vodi ...

prevodioci: Polako, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To govorim Perišiću: "I napravi evidenciju kako ko deluje, jer mi ćemo, ko god bude radio protiv", znači govori se o misiji, ostvarenju Dejtonskog sporazuma: "Ko god bude radio protiv sada, protiv interesa naroda i mira, sve to da pohapsimo. Daj napravi to da znamo tačno ko je na kojoj strani" i tako dalje. "Pobrini se za to" i ponovo ponavljam mu na kraju "Važno je da vojska na skupštini saopšti, "Mi smo uvek bili tradicionalni saveznici, sada je Amerika (United States of America) tu, mi želimo da ti odnosi apsolutno i hitno budu stavljeni u najbolji mogući status", prema tome odnosi i saradnja su pod broj jedan", sećate se tog razgovora?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sećate se i toga da smo nastojali svim silama da ne dođe apsolutno, posle potpisivanja dejtonskog sporazuma, sav svoj uticaj smo upotrebili, da ne dođe apsolutno ni do jednog incidenta. I zaista nije došlo ni do jednog jedinog incidenta. E sada bih prešao na ovaj drugi tabulator, odnosno, ne tabulator nego ovaj bajnder ...

SUDIJA MEJ: Prvo da rešimo pitanje ovih traka. Da li želite da se one uvedu u dokazni materijal, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa svakako, gospodine Mej, jer one, one jasno pokazuju ne samo, ne samo dobru volju i maksimalne napore, već i da se ono šta se dogovori i uradi u dobroj veri.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej, pre svega, hvala vam što ste mi pozajmili ovaj dokument. Vraćam ga. Ima li razloga... Neki razlog da ovo ne uvedemo u spis. Odbrana se na njega oslanja, on pokazuje kritiku rukovodstva Republike Srpske, kao i da oni nisu radili zajedno, saradivali.

PRIJATELJ SUDA KEJ: To je od ključne važnosti za dokaze koje namerava da izvede optuženi i očigledno je od ključne važnosti to što se uvodi kroz ovog svedoka kao što je optuženi rekao i zbog toga treba da se uvede taj materijal.

Očigledno je prihvatljiv. Svedok je bio vrlo umešan u ove događaje i može tačno da nam kaže šta je tu istina, a šta nije.

SUDIJA MEJ: Dobićemo broj za njih, a onda želim da rešimo nešto u vezi ovog svežnja dokumenata.

PRIJATELJ SUDA KEJ: To su transkripti naravno u ovoj fazi.

sekretar: To je D60.

SUDIJA MEJ: To je uvedeno u spis i imaćemo i primerke za Pretresno veće. Druga stvar koju sam hteo da rešimo, to je status ovog svežnja dokumenata. Ja ne razumem zbog čega ovo stiže sada.

TUŽILAC NAJS: Greška, čista greška. Nismo hteli da to stigne do vas sada. To je čista sreća za optuženog. To su dokazni predmeti koje sam možda eventualno nameravao da pokažem gospodinu Liliću u dodatnom ispitivanju u određenim okolnostima. Takođe, tu imamo i stenografske beleške sa sastanka saveta za koordinaciju, veće za koordinaciju i ukoliko budemo imali vremena, njih ćemo da pregledamo.

SUDIJA MEJ: Oni nisu predati na vreme prošli put.

TUŽILAC NAJS: Samo da vam napomenem kako se to razvijalo. Pre poslednjeg ročišta, imali smo jedan zahtev po Pravilu 54bis sa nekim odlukama. Te posete nisu rešene nalogom i na naše iznenađenje i zadovoljstvo, dobrovoljno nam je to dato. Prvog jutra kada je gospodin Lilić svedočio, koliko se ja sećam, mi smo za to čuli i mogli smo da ih ovde prikažemo zbog toga što su specijalno avionom doneti tog dana i on je na kraju svedočio o poslednjoj prilici, poslednjem putu. I ja sam tada najavio da ćemo možda, pogodnosti radi, da ih uvedemo u dokazni materijal. Međutim, nismo na kraju imali vremena i Sud je smatrao da je bolje da se oni identifikuju kasnije. To se odnosi na poslednji najveći deo tog bajndera. Ovi dokumenti tek treba da se u potpunosti prevedu, ja imam samo dva isečka koji su prevedeni i hoću o tome sada da razgovaram sa svedokom, naročito jedan deo koji se tiče sećanja. Time sam vam odgovorio na pitanje što se tiče većine dokaznih predmeta, a imamo sada brojeve: 39, 40, 41, 42, 43 do 46.

SUDIJA MEJ: A šta je sa ostalim dokumentima? Da li se oni uvode u spis danas? Da li to tražite?

TUŽILAC NAJS: Ne, na njih ću da dođem kasnije u dodatnom ispitivanju. Neki od njih su novi dokumenti, koje smo dobili u međuvremenu od prvog puta kada je svedočio gospodin Lilić, ostali su dokumenti koje ja hoću sada da uvedem, zbog nekih odgovora koje je on ranije dao kao dodatak. U uobičajenim okolnostima on ne bi ovo video do kraja unakrsnog ispitivanja, niti bi ih video optuženi. Međutim, on ih je već dobio greškom. Trebalo bi ipak da on završi svoje unakrsno ispitivanje, pa da stvari idu dalje svojim normalnim tokom.

SUDIJA MEJ: Ipak smo morali... To bi onda značilo da ne bi mogao unakrsno da ispituje o novim dokumentima koje vi sada prilažete gospodine Najsa?

TUŽILAC NAJS: Tačno. Mogu da mu ih naznačim, jer ih ranije nije imao.

SUDIJA MEJ: Treba da dozvolimo da se unakrsno ispitivanje nastavi.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Veoma me brine što stiže ovaj novi materijal usred unakrsnog ispitivanja, za dodatno ispitivanje, zbog toga što optuženi ne može na to da adekvatno reaguje. Ti dokazi možda imaju sasvim drugu perspektivu iz njegovog ugla. To smo već videli da se desilo puno puta.

TUŽILAC NAJS: 37 i 38 su dokumenti koje ranije jednostavno nismo imali. Mogu da proverim, ali mislim da ima još samo dva koji su sasvim novi.

SUDIJA MEJ: U pravu ste. Optuženi treba da ima mogućnost da unakrsno ispituje u vezi sa celom fasciklom.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine, vidim da niste imali slušalice, samo ste zaboravili jednu stvar. Ja zahtevam upravo iz principijelnih razloga da se ona traka o navodnom razgovoru moje supruge sa onim zastavnikom gde se interesuje jesu li živi piloti, da na ekspertizu. Na kraju krajeva, ne mora

gospodin Lilić da prepoznaje glas, može da se da na ekspertizu. Ima toliko snimljenog glasa u raznim govorima, intervjujima i tako dalje, da se lako može ustanoviti, jer mislim da ovakvi falsifikati ne bi smeli da dođu od ove suprotne strane, jer ovo ukazuje na ...

TUŽILAC NAJS: Po treći put, mi nemamo tu traku. Ja sam to jasno rekao. Mi nemamo traku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Koliko je ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da se sa tim pozabavimo na sledeći način. Traka nije na raspolaganju. Tužilaštvo nema traku. Mi ćemo da vidimo da li može da se nabavi traka, ali takođe treba da shvatite i sledeće, Tužilaštvo ne tvrdi da je to deo, oni to ne iznose kao deo svojih dokaza, to je samo deo dokumenata koji su oni vama obelodanili. Njima je neko dostavio te dokumente i oni su ih prosledili vama. Oni se ne oslanjaju na to. Naravno, ako to postane relevantno, mi ćemo da se potrudimo da insistiramo na tom pitanju, ali u ovom trenutku to nije dokaz u ovom Predmetu, tako da šta god da je kontekst, to nije bitno. Dajte da sada idemo dalje, jer nam je vreme ograničeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja ne govorim zbog konteksta. Kontekst je pozitivan, interesuje se za živote pilota i govori o francuskom interesu, nego govorim o malicioznosti da se time ukazuje na nekakav kontakt, a relevantno je jer je samo kap vode u moru laži koje se svakodnevno objavljuju upravo protiv moje supruge, mene i moje porodice. Relevantno je.

SUDIJA MEJ: Relevantno je ovde ono šta je izneseno kao dokaz u ovom konkretnom predmetu i to je ono šta nas interesuje. Dajte da sad idemo dalje. Vi sad možete da postavljate pitanja u vezi sa ovom fasciklom. Da li je fascikla pred svedokom?

SVEDOK LILIĆ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, nadam se da i vi imate fasciklu i da vidite da ona ima nekoliko stotina strana, a dostavljena mi je sinoć, odnosno juče kad ste vi izašli. Gospodine Liliću, prvo samo da pogledamo,

ovde su stenografske beleške sa proširene sednice Saveta za usaglašavanje stavova o državnoj politici koju je formirao i kojom je predsedavao tadašnji predsednik Savezne Republike Jugoslavije, Dobrica Ćosić, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ličnost od veoma velikog ugleda, najveći živi srpski pisac, najstariji od svih nas i sa želom da okupi sve, i predstavnike Srbije i Crne Gore i Krajine i Republike Srpske radi konsultacija o političkim pitanjima, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U najboljoj nameri da se postigne jedinstven politički prilaz pitanjima koja se tiču srpskih nacionalnih interesa, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to se jasno može videti iz samih beležaka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, je li jasno da je namera gospodina Ćosića i konstruktivna i u svakom slučaju dobra i ovome šta ćemo sad proći očigledno takođe orijentisana ka miru. Je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: A ovaj savet nije bio nikakva tajna. On je čak i javno objavljivao za sredstva informisanja pojedine stavaove koje je doneo, normalno koji nisu bili predhodno dogovoreni da se sačuvaju za same pregovore i čak je i odluka o njegovom formiranju javno objavljena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. Prema tome ja samo govorim o jednoj dobroj nameri i nastojanju tadašnjeg predsednika SRJ da okupi rukovodstva i da u funkciji mirnih rešenja i najboljih rešenja se izvrše određene konsultacije, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, u ovom stenogramu ima nekoliko mojih intervencija, ja sam primetio da je gospodin Najs izvukao samo jednu od tih nekoliko, ali celovitost zalaganja na tom sastanku bi bila prilično iskrivljena ako ne bismo pogledali bar neke od više intervencija mojih na tom sastanku. Molim vas da okrenete stranu 39. Za sad vam ne dajem ovaj njihov broj, nego pošto ima paginaciju ovaj stenogram, to je strana samog stenograma.

SUDIJA MEJ: Koji tabulator? Iz kojeg tabulatora čitate?

TUŽILAC NAJS: Verovatno tabulator 40, jer je odatle počeo, nema prevoda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tabulator 39. To je sednica, sednica od 21. januara 1993. godine. Ali pre nego što, pre nego što ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ako mogu da vas ispravim, da vam pomognem malo, od 9. januara 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, meni piše ovde 21. januar 1993. godine. Stenografske beleške održane sednice od 21. januara 1993. godine i gore nosi 02944123 ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, drugi je, izvinjavam se. Jer kod mene 02943994.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E to je onda drugi neki, ja, ja taj... Ja taj od 9. januara izgleda čak i da nemam.

SUDIJA MEJ: Gospodine Liliću, reč je o tabulatoru 39. Možda bi neko mogao da pomogne svedoku sa brojem tabulatora. Da, izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Tabulator 40 je ovaj od 9. januara u mom tabulatoru, znači 40, moguće je da je kod gospodina Lilića ovo šta je 39 na ovom drugom mestu. Oba su, 39 i 40 su ta dva tabulatora, ta dva dokaza.

SUDIJA MEJ: Neka svedok pogleda tabulator 39. Pogledajte 39.

SVEDOK LILIĆ: Našao sam, 21. januar 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste našli?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, pre nego što pređemo na ovu stranu gde, ove strane gde ću ja samo par intervencija da citiram, primetio sam, to možda i vi imate, prepostavljam da imamo isto, da je izvađen iz celog ovog stenograma samo jedan insert na engleskom ispred tabulatora, ispred ovih stenografskih beležaka sa onih šta govori general

Života Panić. Predpostavljam da je gospodin Najs to uradio da bi vas o tome pitao, pa ću ja da iskoristim, mislim, jer mi neće posle njega dozvoliti, da vas ja prvi o tome pitam. To što je prevedeno ovde na engleski iz ovog stenograma, nalazi vam se na strani 34, na srpskom jeziku ovog originalnog stenograma. Ja želim samo, našli ste predpostavljam?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da, našao sam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja neću, ja neću da, da se upuštam u ceo ovaj tekst. To počinje Dobrica Ćosić pita: "Ko želi reč", ima reč general Panić, Života Panić onda govori i onda, molim vas, na strani 34 u ovom srednjem velikom pasosu on objašnjava da je veoma loša situacija, obraća se Ćosiću: „Ovo što se dešava na levoj obali Drine oko Srebrenice, Bajine Bašte, Bratunca, to je tako loše i vi gospodine predsedniče da znate da je to bruka za srpski narod. Oni beže, sve napuštaju. Onu pomoć koju dajemo u naoružanju, municiji, nalazi se u nekim kućama u selu. Nismo mogli da izvučemo. Mi pripremamo da uništimo to". To je ono što je ostalo od JNA i on govori da beže. Ovo želim da, da sada proklomentarišete, jer on kaže: „U ljudstvu, vojska ne bi smela da ide na tuđu teritoriju, ali treba naći dobrovoljce, neke ljude koji će taj deo teritorije da spasu" i tako dalje. Prema tome, da li je jasno da je od osnivanja Savezne Republike Jugoslavije i posle povlačenja JNA i formiranja Vojske Jugoslavije, nikakve jedinice Vojske Jugoslavije nisu mogle biti upućivane na teritoriji Bosne i Hercegovine, jer i on kaže u ljudstvu se ne sme ići na drugu teritoriju i to je jasno potpuno. Prema tome, je li tačno da ako je o Jugoslaviji, bez obzira da li je reč o Republici Srbiji ili Republici Crnoj Gori reč, da su u Bosnu ili Krajinu išli isključivo dobrovoljci?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja sam o tome dosta govorio prilikom svog predhodnog izlaganja predhodnih dana i čak sam naglasio da posle 1992. godine, znači, ni jedna, ni jedna jedinica Vojske Jugoslavije ili oružana jedinica Vojske Jugoslavije nije bila na teritoriji Republike Srpske po nalogu Vrhovnog saveta odbrane. Govorim to i o vremenu za koje sam mogao da vidim odluke Vrhovnog saveta odbrane, kada je gospodin Ćosić bio predsednik Savezne Republike Jugoslavije. Znači nije postojala takva odluka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ni, ni onda, a ni za sve četiri godine vašeg mandata. Je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da to sam rekao

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vaš je mandat završen tek 1997. godine.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: 25. juna 1997.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dve godine posle Dejtonskog sporazuma i prekida rata, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, imate mogućnost da svedočite o celom periodu. E sad molim vas, okrenite stranu 39. Je li ovo moj principijelan stav za koji sam se zalagao i u našem rukovodstvu u Republici i koji je vama, nadam se, veoma poznat. Ja se javljam, znači, negde na strani 39, predlažem da pokušamo konkretno da vidimo šta nas čeka u Ženevi (Geneva). Razgovor je o tome, o konferenciji u Ženevi. Kažem da su Momir i Sveta u pravu, mislim na Svetu Stojanovića i Momira Bulatovića: "To je i moje mišljenje. Mi imamo poziciju jednog principijelnog učesnika, koji se zalaže za mirno rešenje krize i maksimalno smo se založili da se principijelna platforma definiše", je l' tako? To je naš stav konstantno. Je l' tako gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sad, onda kažem: "Sasvim je drugi naš odnos", dakle delegacije Jugoslavije: "Prema pitanjima mapa, vojnom sporazumu i konkretnim pitanjima koja upravo na osnovu principa za koje smo se zalagali, zaista spadaju u pitanja pregovaranja tri strane, znači muslimanske, srpske i hrvatske u samoj Bosni i Hercegovini. Naša pozicija treba da bude principijelna, za mir i za konsenzus tri strane. Za ravnopravnu zaštitu interesa sva tri naroda", je l' tako piše gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tako stoji u stenogramu, a inače je ovaj ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vama poznat moj stav, koji sam veoma često isticao, da će se mir u Bosni postići onda kada se ravnopravno uvažavaju interesi sva tri naroda? I to je stav od samog početka, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno i to je često ponavljano, ovaj, vaša ne teza, nego principijelan stav. Ali ako dozvolite ja bih pre nego što nastavite sa pitanjima, gospodine Mej, pre svega upoznam vas i Pretresno veće da ja jesam bio u prilici da ove stenograme, četiri od sedam, ja mislim

da ih je sedam ukupno, vidim 1993. godine, da se sa njima informativno upoznam onoliko koliko su tada moja saznanja zahtevala sa pozicije mesta i funkcije koju sam obavljao kada sam došao na mesto predsednika SRJ. Ja nisam učesnik ovih događaja. Nisam učestvovao na svim ovim sednicama koje su bile. Mogu da ih analiziram sa aspekta znanja i poznavanja situacije i stavova koje smo imali, pre svega političkih, a ne kao učesnik, tako da mene razumete ako ne budem bio dovoljno precizan u ponekim od ovih stavova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali nesumnjivo ...

SUDIJA MEJ: U redu, imaćemo to na umu. Da, izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Smatrate se kompetentnim da cenite političku, politički karakter i sadržinu odgovarajućih citata.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa, to sam upravo rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, to je ono šta je bila politika za koju, za koju sam se ja zalagao, je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pogledajte sada sledeći pasos: "Prema tome mi podržavamo sve te tri strane, da sednu i za stolom se dogovore o konkretnim pitanjima mapa, drugim vojnim i ostalim stvarima, kao principijelan stav naše delegacije", znači podržavamo sve tri strane da se dogovore. Kako se god oni dogovore mi samo to podržavamo i kažem mi ne treba da se mešamo u ovo šta tri strane treba da, da raspravljaju. Na sledećoj strani, drugi pasos, kažem: "Danas sam razgovarao sa Vensom (Cyrus Vance), pitao me je dorektno "šta ti misliš o tome kako treba prići mapama", rekao sam mu otvoreno da mampama treba prići sa velikim strpljenjem, kao vrlo osetljivom pitanju i da su mape faktičko pitanje" i onda pominjem popis iz 1991. godine imamo i mapu 1981. godine, princip u tome da se ne prihvata teritorija zauzeta na silu, a postojeće mape pokazuju šta kome pripada u razgraničavanju provincija, jer bio je, to je sve ona priprema Vens-Ovenovog plana (Vance-Owen Plan), gde oni crtaju provincije koje se organizuju u Bosni i Hercegovini. Je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, princip... Faktičko pitanje, imate popise, imate sve, ne prihvatamo, ne treba prihvatiti, ja ne kažem "ne prihvatamo", nego principijelno da se ne prihvata teritorija zauzeta na silu i da se stvar reši principijelno. Onda naglašavam, to vam je već na strani 42, ja ću da, ja ću da preskačem stvari, ja kažem u ovom trećem pasosu, četvrti red odozgo, pošto se govori tu o celom ženevskom paketu, pa se pominju i vojna pitanja, kažem: "Ja nisam vojni stručnjak i ne znam šta je tu mnogo bitno, a šta nije. Imamo principijelan stav, nema jednostranog razoružavanja. Taj principijelan stav možemo da branimo sa čistom savešću". I opet ponavljam: "Uvažavati da nema priznavanja na silu zauzete teritorije, ali to se mnogo više odnosi na Hrvate nego na srpski deo" i tako dalje, i onda kažem: "Ako reši se vojni sporazum napravili smo ogroman korak napred, da prestane, a da se ovo radi političkim putem" i dole komentar, ko je za rat a ko je za mir. Dakle, da li je potpuno jasno šta principijelno zastupa, možemo da kažemo, Srbija i ja lično kao predsednik Srbije u pogledu tog, na tom Savetu za usaglašavanje stavova koji se drži sa najvišim predstavnicima koji su tu nabrojani? Pogledajte molim vas stranu 47, gde ja intervenišem, pošto se kaže da je kontradiktorno da se brzo rešavaju problemi, ja kažem: "Kontradiktorno je sa situacijom, normalno je i logično da forsiraju vojni papir u interesu prekida sukoba", zalažem se, dakle, da se prihvati, kao opravdano, što forsiraju vojni papir u interesu prekida sukoba, odnosno, za što brži prekid sukoba, a onda dalje: "Ne mogu da se setim i molio bih vas da me podsetite ... "

TUŽILAC NAJS: Časni sude.

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Naj.

TUŽILAC NAJS: Čini mi se da ne prelazimo na pitanje. Mogu li sada da pokrenem jedno pitanje, prije nego što napravimo pauzu, a reč je o opštem pristupu optuženog i takođe, amikusi bi možda trebali da zauzmu stav koji bi ušao u zapisnik, u vezi sa ovim. Ja sam to već ranije pomenuo. Ova vrsta zapisnika je već viđena i mi imamo problem kada se to tek tako čita.

SUDIJA MEJ: Ja sam mu dozvolio da čita. Ako želi da čita taj zapisnik, on može. Ima pravo na to. Izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Mej. Prijatno ste me iznenadili. Molim vas gospodine Liliću, Vladimir Vojvodić trebalo je da je general, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jer ja znam onog Vladimira Vojvodića koji je bio načelnik VMA, ne mogu da se setim ovog generala, šta je on onda bio, da li se vi sećate?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, ja mislim da se radi upravo o njemu. Nisam siguran.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: O doktoru?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne može da bude?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pošto je on bio, ja ako se ne varam, on je bio u timu gospodina Čosića.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da, može da bude. E sad pazite, on objašnjava na strani 51, Vladimir Vojvodić: "To mora jer to je uslov, piše u naslovu Sporazum o miru", posle toga interveniše Ilija Đukić, Ilija Đukić je tada bio ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ministar inostranih poslova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ministar inostranih poslova: "Vlado, ali oni su najavili da će tražiti potpuni prekid vatre, subota u 24.00, Vladimir Vojvodić: "To je nešto novo". Slobodan Milošević: "To treba odmah prihvatiti, to treba čak da predložimo. Subota, 24.00, potpuni prekid vatre i da ga poštuujemo". Tačka. Je l' tako piše?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako piše, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Karadžić: "Ne, najbolje da oni predlože. Kad mi predložimo da ospore drugi deo plana, bolje im je plasirati da, na privatnim sastancima i prijateljima, nego reći", ja kažem: "Dobro, ali treba odmah da prihvatimo potpuni prekid vatre, subota u ponoć". Da li je moguće kategoričnije insistirati na tome, odmah prihvatiti upravo to što traže, subota u ponoć, šta ovi kažu da je to nešto novo, a ja reagujem

“To treba odmah prihvatiti, to čak treba predložiti, subota, 24.00, potpuni prekid vatre, i da ga poštujemo”, naglašavam, je l’ tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa tako piše u stenogramu, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da pokušam da, ponovo na strani 54, Slobodan Milošević, pošto je velika diskusija o tome, Skupština Republike Srpske na Palama i tako dalje, izjasnila se pozitivno. Ja kažem: “Da budemo konkretni. Prošli put na sto je stavljen list papira sa devet tačaka. Verujem da će na taj list papira koji je bio sa devet tačaka izvršiti njegovu verifikaciju”, sledeća rečenica: “Odgovor srpske strane je, ‘da’, jer odluka skupštine je ‘da’”. Pre toga se raspravlja o relativiziranju toga, kažem: “Odgovor srpske strane je ‘da’, jer odluka skupštine je ‘da’. Biće jedan trik za koji verujem da će se odigrati kad se postavi pitanje da li je srpska strana u vezi sa tim postavila neke rezerve” i tako dalje “da bi se devalvirao pozitivan ishod skupštine na Palama, jer će to insistirati neke strane, ne Vens i Oven (David Owen), ali oni će kod njih na tome insistirati. Odgovor treba da bude, nikakvih trikova i rezerve nema, ovaj papir od devet tačaka je prihvaćen, otvorili smo dakle put raspravi i ostalim pitanjima: mape, vojni sporazumi. Prema tome, ne treba im uleteti u gambit da tu ima nekakvih rezervi, da je to da ali, to nije da ali, to nije da ali, to je da na papir koji je stavljen na sto u Ženevi, na našoj plenarnoj sednici koju smo imali u utorak. Ako budu hteli to u plenumu da konstatuju ...

SUDIJA MEJ: Moramo ovo da privodemo kraju. Sada je vrijeme za pauzu. Gospodine Najs vi ste želeli nešto da kažete.

TUŽILAC NAJS: Da, hteo sam da predložim način na koji bismo mogli da se bavimo ovom vrstom zapisnika. Očigledno je, mi bismo uvek želeli da taj materijal bude na raspolaganju Pretresnom veću, jer to su precizne reči optuženog i to je uvek najbolji dokaz o onome šta je rečeno u to vrijeme i zato čim smo saznali od ovog svedoka za postojanje te dokumentacije, uspeali smo da nabavimo dokumentaciju iz Dobanovaca, to je tabulator 20 i još uvek se nadamo da ćemo dobiti još jedan veći obim materijala sa sastanaka Vrhovnog saveta odbrane i znamo da je ovaj svedok bio predsedavajući i učesnik u radu tog saveta. Mi nemamo sad taj materijal kod sebe i ako se Pretresno veće seća, svedok baš nije bio sklon tome da se bavi tim sastancima, pogotovo kad nije bio učesnik na njima i pošto nismo imali punu dokumentaciju o tim sastancima. Međutim, ako mi dobijemo te

dokumente u dogledno vrijeme, a reč je o jednom velikome materijalu, o onome šta je optuženi rekao na sastancima takve vrste i nije naš propust. To su problemi koji su van naše kontrole i mi smo pokušavali da dođemo do njih što je pre moguće. Prevodi se rade izvan Suda tako da smo mi morali da se ograničimo na samo onaj deo materijala za koji smo mogli da obezbedimo i stavimo na raspolaganje za unakrsno ispitivanje ovom prilikom. Mi bismo želeli ako je moguće u nekim opštim okvirima da se ograničimo na onaj deo materijala koji možemo da stavimo na raspolaganje prilikom unakrsnog ispitivanja, jer je reč o ogromnom obimu materijala i taj materijal sam za sebe govori i to je nešto šta Pretresno veće samo može da vidi kada prolazi kroz taj materijal. I ja zato podsećam Pretresno veće da razmotri takav pristup tom materijalu. U suštini, mi se držimo našeg stava i nema razloga da ne verujemo da je reč o upravo preciznim rečima optuženog koje je izrekao na tim sastancima i sa te strane to je vrlo koristan materijal, ne mogu da se bavim na taj način.

SUDIJA MEJ: Pitanje je samo koliko treba da se upuštamo u bavljenje tim materijalom, koliko dugo će ovaj svedok da bude na raspolaganju?

TUŽILAC NAJS: Pa, on je ovde danas. Ne znam da li će da bude na raspolaganju i sutra. Imamo još jednog svedoka. Mi možemo da pomeramo naš raspored, pa bilo da je reč o drugom svedoku ili sudskom veštaku, ali on još nije stigao danas, tako da je problem u tome.

SUDIJA MEJ: Razmotrićemo naš stav i razmotrićemo vreme. Bitno je da znamo kad će svedok da nam bude na raspolaganju.

TUŽILAC NAJS: Ja shvatam da su pravila protiv mene, ali ja mislim da pošto svedok nije spreman da se bavi sastancima, čak ni onim sastancima na kojima je bio prisutan, mislim da, u svakom slučaju treba da se ograničimo na materijal koji imamo sa sastanaka na kojima nije bio prisutan. Pretresno veće se seća da pored onog dela koji smo gledali, a koji je preveden i koji se vidi na samom početku tabulatora 40, on je o tome već govorio, a mi ćemo da ponudimo ispravljenu verziju čim je budemo imali na raspolaganju, ali oslonićemo se na samo dva odlomka.

SUDIJA MEJ: U redu. Pravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Moramo da napravimo ravnotežu između raznih interesa u ovom postupku kada odlučujemo kako ćemo dalje. Imamo u vidu šta je reklo Tužilaštvo u vezi sa vremenom, naravno. Istovremeno, optuženi mora da ima mogućnost, suočen sa ovolikim obimom dokumenata, da ih iskoristi i da unakrsno ispituje po tim dokumentima o stvarima koje smatra relevantnim. Takođe, međutim, treba da uzima u obzir i interese svedoka koji se vratio ovamo da nastavi svedočenje i da tako pomogne Sudu. A sada je, takođe, suočen sa morem dokumenata. To što se on složio da dođe ponovo, složio se za sat i po, međutim, uporedo sa tim imamo i opšte interese pravde. Mi smo došli do sledećeg zaključka. U vezi sa pitanjima koje optuženi treba da obradi danas i činjenicom da su amikusi tražili pola sata i Tužilaštvo pola sata, mi ćemo im posvetiti poslednju sednicu, a na ovoj sednici će optuženi da ima pravo da ispituje. Na taj način će imati, otprilike, ukupno dva i po sata. Gospodine Miloševiću, znači da imate celu sledeću sednicu ako želite da unakrsno ispituujete ovog svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je skraćena sednica, gospodine Mej, ali ja ću nastojati da bar glavne stvari vidim. Da ne bismo gubili vreme, gospodine Liliću, molim te, molim vas otvorite ovaj tabulator 40 koji je takođe stenografske beleške sa proširene sednice Saveta za usaglašavanje stavova u državnoj politici. To je 9. januar 1993. godine, a sve u svemu, pošto ste pregledali oba ova stenograma, oni praktično čine jednu celinu, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dakle kod ovog prvog stenograma gospodin Najs je izvukao napred i preveo na engleski samo onaj deo koji smo komentarisali, onaj sa Životom Panićem, njegovom onom izjavom gde smo objasnili da ne može niko od vojske da ide preko Drine. A kod ovog drugog stenograma, koji je praktično jedinstvena celina sa ovim prvim, izvukao je i jednu kratku moju intervenciju i preveo na engleski, a na to ćemo doći kad na nju dođe red, pošto tu ima dosta intervencija sa moje strane i ta jedna u kontekstu svih ostalih takođe je veoma dobra. Molim vas, pogledajte na ovom stenogramu, ja ću nastojati da što kraće prelazim preko, preko njega, stranu 34, stranu 34, predposlednji pasus. Ja ću početi od treće rečenice, pošto govorimo svi oko stola, predpostavljam da delimo mišljenje

i sad citiram to šta sam tada rekao: "Naš je strateški cilj da srpski narod na Balkanu bude slobodan i ravnopravan" Tačka. "Sloboda i ravnopravnost srpskog naroda na Balkanu podrazumeva onda sve mogućnosti da on do kraja afirmiše i ostvari svoje interese", i onda zaključujem na kraju pasusa: "Za mene je manje važno kroz koliko institucionalnih rešenja i faza treba taj cilj postići, a mnogo više važno koliko će za taj cilj ljudi izginuti i da li treba, da li treba neko da izgine". Dakle, je li to uvek bio naš stav, mi ne tražimo ništa više nego da budemo ravnopravni i da budemo slobodni, je l' tako gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, mnogi od nas su bili na istom stanovištu koji ste izneli ovde i to su naši principijelni stavovi, a i javno iznošeni stavovi. Znači, to nije ništa šta se desilo samo na ovom sastanku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sećate se da je i u deklaraciji kada je formirana Savezna Republika Jugoslavija, prilikom donošenja ustava, ta deklaracija je inače registrovana i u Ujedinjenim nacijama (United Nations) kao zvanični dokument naše države, stajalo da Savezna Republika Jugoslavija nema teritorijalnih pretenzija prema bivšim jugoslovenskim republikama? Sećate se i toga?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da to je prateći dokument prilikom donošenja novog ustava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sećate se i toga da sam i ja javno na skupštini na Palama upravo isticao cilj; slobodu i ravnopravnost a ne nešto više, eć svakako i nešto manje od toga? A onda, pogledajte na strani 30, na sledećoj strani 35, ja kažem, pošto ovde govorim da niko ne treba da gine za to, bez obzira koliko će institucionalnih rešenja i faza da prođe u tim pregovorima i treba uporno biti u pregovorima, zaključujem, prvi preneti pasos na 35 strani: "Jer i jedna glava manje za ostvarenje tih ciljeva, što će reći i jedan mrtav čovek, uvek je mnogo više nego neka faza, međufaza ili međukorak u institucionalnom rešenju ili pregovorima koji se vode, dakle, insistirati na pregovorima, na mirnom rešenju, bez obzira koliko će pregovori trajati, koliko ćemo kroz to prolaziti", je l' tako i bio naš stav i bila naša politika?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sad pogledajte stranu 36. Ja kažem, pominjem razgovor sa Sajrus Vensom i formula, to je pod znacima navoda, jer

to je iz dokumenta koji oni pripremaju: "Tri konstitutivna naroda" i kažemo da ta formula mora da bude afirmisana u ovih 10 principa, tri konstitutivna naroda. I kažem: "A on je rekao Dobro, onda da napravimo tako da prvi princip glasi da je Bosna i Hercegovina decentralizovana država, sastavljena od tri konstitutivna naroda i organizovana u provincije sa visokim stepenom vršenja vlasti". To je ono šta se slažu i međunarodni posrednici i šta je naš cilj i šta je u funkciji ovoga da srpski narod bude slobodan i ravnopravan. Nikad na štetu nekog od druga dva naroda, je l' to bila naša politika?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ali u ovom slučaju se radi, ja mislim, o pripremi ustavnog, ustava te buduće, ukoliko dođe do usvajanja Vens-Ovenovog plana, je l'? Pa je vrlo značajna ova konstatacija konstitutivni narod.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. I onda na kraju te strane 36, poslednja rečenica: "Ako idete sa principom tri, konstitutivnog naroda i njihovom ravnopravnošću, onda valjda ta tri naroda moraju doći do definicije svog ustava". Zalažemo se da ta tri konstitutivna naroda zajedno definišu svoj, svoj ustav. I onda dalje u, vi se sećate, to je bio predmet naših razgovora, mislim da ste vi posle Dejtona potpisali sa predstavnicima Republike Srpske, onaj sporazm o ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Specijalnim odnosima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Specijalnim odnosima, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I to je bilo stalno aktuelno pitanje. Ja kažem: "Još jedno pitanje koje sam otvorio bilo je pitanje decidnog isključenja mogućnosti stupanja u odnose sa drugima, što je Vens dosta dobro primio i objasnio da se to pitanje ne postavlja. Pitanja ograničavanja stupanja u odnose sa drugima, da to može da se na određeni način relativizira i popravljaju". Dakle, da li je ovde jasno, mi prihvatamo svako rešenje Bosne i Hercegovine, koje uvažava ravnopravnost tri konstitutivna naroda, a ono podrazumeva da je Bosna i Hercegovina celovita država, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, sa tim što te tri strane treba međusobno da se dogovore, takav je bio princip.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste. To je sa punom savešću i jedini pošten princip. Ja se nadam da se vi sa tim slažete?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada pogledajte stranu 50, jer se to dalje odnosi na ove veze. Opet Slobodan Milošević: "Regionalne institucije uopšte nisu isključene, to pitanje sam upravo otvorio sa Vensom" i onda kažem: "Kao Srbija, na primer, u sastavu bivše Jugoslavije, smo imali odnose sa Severnom Rajnom (North Rhine-Westphalia), to je nemačka pokrajina Severna Rajna Vestfalija ili sa nekom italijanskom provincijom. Imali smo odnose kao Srbija sa provincijom Hejlu Đang (Heilongjiang) u Kini, imali smo odnose u okviru Sovjetskog Saveza (Soviet Union) sa Rusijom (Russia)", je l' tako? "Ne postoji nikakvo ograničenje za takve odnose. Sutra na primer, pokrajina Banja Luka, pošto su to bili oni, bile te provincije kako su ih nacrtali Vens i Oven u svom planu, ima odnose sa pokrajinom Vojvodinom, ima ekonomske, kulturne i druge, potpisuje protokole, razmenjuje, redi", je l' to piše?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle imamo u vidu jednu saradnju. I govorim dalje: "To sve može da stane u pisanje ustava". Dakle, nije sporno da se govori o uređenju Bosne i Hercegovine, da se tu nemaju pretenzije. Želeo bih samo da pogledamo intervenciju Ćosića, koji se takođe veoma zalaže da se nastave pregovori i da se samo pregovara, nikako da se ratuje, evo na strani 65 Ćosić kaže u poslednjem pasusu: "Ono šta ne smemo da uradimo, to je da prekinemo sporazume", misli na pregovore: "Bojim se, Radovane", obraća se Karadžiću: "Pošto smo nas dvojica učestvovali u razgovorima u Ženevi, da sa vašim predlogom za koji sam ja lično svom dušom, mi isključujemo sebe sa ženevskih pregovora. To nikako ne bi smelo da se dogodi iz razloga koje svi znamo" i onda u sledećem pasusu kaže: "Dakle, zalažem se i predlažem da održimo pregovore po svaku cenu. Održati pregovore po svaku cenu, to znači i osnov, u osnovi prihvatiti predlog koji su oni dali, a onda se boriti za njegovu modifikaciju", je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vrlo jasan Ćosićev stav i nastojanje da se pregovara i pregovara dok se nađe rešenje. E, sad smo na strani 69, i tu je ovo šta je iz konteksta izvuko gospodin Najš i dao na engleskom, pa kažem, evo ima Slobodan Milošević: "Molim vas da vas prekinem. Paspalj je govorio", to imate, gospodine Mej, na engleskom, kao jedini citat izvučen

iz oba ova stenograma koja se tiču svih ovih mojih intervencija u zalaganju za mir, moramo da imamo, Paspalj je govorio da moramo da imamo jedinstvo srpskog naroda: "Imamo ga *de facto*, jer objektivno, po svim našim odnosima, političkim, vojnim, ekonmskim, kulturnim, obrazovnim, to jedinstvo imamo. Pitanje je kako sada da za to jedinstvo dobijemo pravo priznanje, odnosno, kako to jedinstvo da legalizujemo. Kako situaciju koja *de facto* postoji i neće moći da bude ugrožena, pretvorimo da bude i de fakto i de jure. Prema tome, ovaj put de jure, da se dođe do toga kroz", pa to je stavljeno pod navodnicima "mali lavirint", dakle je li jasno da je tu reč o pregovorima, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, pa odnosi se sve, čitavo razgovaranje se odnosi pregovore ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste. Na pregovore. "Ali mi nikada nećemo dozvoliti da se *de facto* situacija promeni, a kroz taj lavirint mi stvari postizemo, ako ne za pola godine, onda za godinu, ako ne za godinu onda za dve. Šta dobijamo? Dobijamo manje mrtvih glava i na taj način čuvamo narod. Za narod se sve mora žrtvovati osim naroda. Dakle, da li je u kontekstu svih ovih zalaganja i ovo još jedno zalaganje upravo da se nastave pregovori, da se pregovorima stvari reše a ne nikako da se ratuje", Dobrica Ćosić onda kaže: "Potpuno sam saglasan" i onda nastavljamo dalje. A onda ja kažem: "Kada? To su za mene najvažnije, ako piše", poslednje dve reči na strani 69 počinje rečenica: "Ako piše u prvom principu konstitutivni narod, mi smo stvar završili. Konstitutivni narod, dakle, to je ono šta mi želimo da afirmišemo i ništa više od toga", je li tako, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da pokušam da skratim, jer imate opet na, na strani 79 jednu kratku moju upadicu, opet oni oko papira suviše komplikuju: "Samo da promene i stave konstitutivni narod i još neke stvari, da olakšaju, onda je to osnova da vi sednete i za dugoročnu pripremu ustava" i to je čitava intrevencija. Na strani 82, opet se vraća na saradnju tih provincija, ja kažem: "Ja sam pitao da li može banjalučka pokrajina da ima odnose sa Vojodinom, logično i normalno je da može". To je odgovor na ovo šta postavlja tada premijer Kontić. Je l' tako, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tako stoji ovde u stenogramu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, neko tu upada, više se i ne sećam ko je to bio. Zdravko Zečević kaže: "Koje granice, granica može samo ratom da se utvrdi". Slobodan Milošević: "Ne, ove granice sa malim popravkama biće odlične granice. Koliko je procenata Bosne i Hercegovine u ovim granicama?". Radovan Karadžić: "Oko 40. To će se povećati na 50, ima spornih 20". Karadžić kaže: "Sporni su Posavina i Podrinje" i tako dalje. Pa da li je u Dejtonu i postignut sporazum 49 prema 50?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' to u stvari i rešenje? Da li se sećate da je OVEN govorio: "Mogao je rat dve godine ranije da se završi, da su imali podršku Amerike"?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Sećam se toga, a i sećam se da je ovde bilo najbitnije da se prihvati Vens-Ovenov plan, a da se to što eventualno još ima nesuglasica kasnije dogovara i ispravlja ukoliko je moguće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno, naravno.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: I tad bi možda bio taj procenat isti, možda i veći u korist Republike Srpske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Dugoročno posmatrano, normalno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda pogledajte na strani 95, opet se postavlja ova bojazan, kaže Radovan Karadžić: "Provincije", to je citat, "nisu međunarodna pravna lica", on citira iz dokumenta "i ne mogu da sklapaju sporazume sa stranim državama ili međunarodnim organizacijama", a onda Slobodan Milošević: "Naravno, nisu međunarodno priznate, nisu ni Američke države međunarodno priznata pravna lica" i onda govore kako Kvebek (Quebec) sa Francuskom ima 700 potpisanih konvencija, pa ja kažem: "Odlično, imaćete i vi sa Srbijom. Svaka provincija". Pa onda, to je na strani 96: "Mi imamo prednost što Srbija nije nezavisna država, nego u okviru Savezne Republike Jugoslavije, pa će sarađivati, sa, takođe, ne nezavisnim državama u okviru drugih", je l' tako? Prema tome, sve su to zalaganja za prihvatanje ovih ideja i mirnog rešenja. I onda, pošto ste vi inače u glavnom ispitivanju govorili o tome da sam ja pregovaro sa ovim, ja nemam sad ovde zabeležku, kako ste tačno formilisali, ali da sam ja uglavnom pregovaro sa ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Međunarodnom zajednicom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Međunarodnom zajednicom, to je tačno, ali je l' se sećate da je to uvek bilo na njihov zahtev?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja sam to upravo rekao, ako možda, to se sigurno vidi iz transkripta, da je međunarodna zajednica insistirala upravo na pregovorima sa vama, prema tome, ništa tu nije bilo strašno, to je sa srpske strane bilo prihvaćeno. Čak se vrlo dobro sećam i govora gospodina Holbruka (Richard Holbrooke) u Stejt Dipartmentu (US Department of State) kad kaže da se pregovori u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, odnosno, Republiku Srpsku, treba da usmere potpuno prema vama, a da ova druga strana bude u delegaciji. Mislim da je na tako kraju i bilo i da je to sigurno rezultat koji je bio ostvaren upravo na način koji je predložen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, meni je ovde poenta, gospodine Liliću, na tome da su oni, da su oni na tome insistirali, a da sam ja nastojao, što se iz ovog stenograma vidi, kad je formirana Jugoslavija da te poslove dalje vodi Jugoslavija, a ne da se mi mešamo. Evo pogledajte, pogledajte stranu 112, kaže Ćosić meni: "Vi imate poziv od Vensa i Ovena", to je da se ide na, na ovaj, sastanak tamo. I Momir Bulatović i ja, a Bulatović kaže: "Jansen (Jansen) taj poziv je pojačao", pošto Jansen je tada bio predsedavajući Evropske zajednice (European Community). Dobrica Ćosić: "Mi nismo rekli Vensu i Ovenu, 'ne'". Milošević: "Poziv koji je vama upućen je stvar naše unutrašnje odluke. Ne mogu oni odlučivati o sastavu jugoslovenske delegacije. To je naša stvar. Oni mogu vama da savetuju da u sastavu budu ti i ti, ali to je potpuno odvojena stvar. Ja ovu mogućnost odlaska razmatram sa jednog stanovišta, da li mi treba zbog njegovog izričitog zahteva taj poziv da prihvatimo, mislim na nas iz republika, jer se zalažem da Jugoslavija bude ta koja ide na razgovore. Kad smo izašli pred kamere on je rekao u ime Evropske zajednice pozvao sam predsednika Miloševića da učestvuje u radu Ženevske konferencije da bi dao doprinos" i tako dalje. "Nisam dao nikakav odgovor. Treba da razmislimo. Razmisliću i ja sam, da li ćemo eventualno mojim nedolaskom da ih dovedemo u situaciju da kažu "oni odbijaju da daju doprinos uspehu Ženevske konferencije", samo je to pitanje". Pa onda Vladislav Jovanović, koji je tada ministar već, kaže na kraju: "Molim vas, razmotrite to u pozitivnom duhu" i na sledećoj strani 113: "Dakle, ovo je u funkciji pitanja na koje", kažem: "Insistira međunarodna zajednica da damo doprinos, dakle, ne trpamo se mi da idemo tamo da pregovaramo,

nego naprotiv, smatramo da to treba da radi Jugoslavija, federalni organi". Ja kažem na strani 113, opet kratka intervencija: "Ja ću još jednom da se čujem sa Vensom. Ukoliko rešimo da nikako ne idemo, onda mogu reći da državni savet smatra da ide jugoslovenska delegacija bez mene. Meni lično jako odgovara da ne idem. Ja sam to tri puta odbijao". Čosić: "Razumem vas. I ja bih na vašem mestu odbio poziv". Slobodan Milošević: "Rekao sam da mi nismo ...

prevodioci: Usporite malo, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Uvažavam napomenu prevodioca da usporim. Slobodan Milošević: "Rekao sam da mi nismo strana u sukobu u Bosni, Srbija nije zastupljena na Konferenciji u Ženevi, jugoslovenska delegacija je tamo i to je odgovornost jugoslovenskih federalnih institucija". Prema tome, mi smo kao Jugoslavija zastupljeni. On je insistirao "Molim vas, vi ne možete da odbijete da date doprinos" i onda kažem: "Mislim da je dobro da mi u duhu razumevanja rešimo taj problem, da ne teramo inat" i tako dalje. Je l' tako, gospodine Liliću, to je bio potpuno ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Sve, sve ovde piše, pri čemu je nesporno da, da, ovaj, ipak je vaše prisustvo tamo bilo veoma značajno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zato su oni to stalno i zahtevali. Ali evo, na, ja ne znam otkud sad strana, a da, ovo je, ovo je tabulator 41. To se nastavlja sednica u više sesija, sve je to celina. Karington (Peter Carrington) ...

SUDIJA MEJ: Treba primetiti za zapisnik da sada imamo pred sobom dokazni predmet 469 i svi ovi tabulatori dolaze iz njega. Nastavite, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je sa ovog Saveta, 11. avgusta, takođe i ja predlažem da pošaljemo pismo sledeće sadržine i onda čitam skicu pisma koju sam napisao: "U vezi sa pozivom za trinaestu plenarnu sednicu konferencije o Jugoslaviji ... "

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja se izvinjavam, ja nemam taj 41 ovde.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je, na žalost ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: To je tabulator 41, časne sudije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, ali gospodin Lilić nema tabulator 41.

SUDIJA MEJ: Da?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imate ga sad?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo na strani 4, da kažem da, da im pošaljemo odgovor na Karingtonov poziv za trinaestu plenarnu sednicu u Briselu (Brussels): "U vezi sa pozivom za XIII plenarnu sednicu konferencije o Jugoslaviji, želimo da vas podsetimo da smo na prošloj, XII plenarnoj sednici u Briselu, obavestili Konferenciju da se posle proglašenja Ustava Savezne Republike Jugoslavije, delegacije Republika Srbije i Crne Gore na dalje smatraju jednom jedinstvenom delegacijom Savezne Republike Jugoslavije" i onda kažem: "To bi uputili lordu Karingtonu, a potpisali Bulatović i ja, jer smo mi dobili pozive". Onda Milan Panić koji je tada već bio savezni premijer, Amerikanac srpskog porekla, kaže: "Niko nema ništa protiv, predlažem da se usvoji tekst Miloševića kao što je napisao". Dakle, nastojimo da se afirmiše Jugoslavija, to i kažem evo na 10 strani, ponovo: "Naša je pozicija da smo sve uložili da se stvori Jugoslavija i da opstane, govorićemo o pitanju državnog kontinuiteta i o svim drugim pitanjima" i onda kažem u sredini sledećeg pasusa: "Prema tome, hoćemo li da poštujemo tu državu koju smo stvorili ili nećemo". Dakle, moje je zalaganje da ingerencije preuzme upravo ta država. Pogledajte onda sad stranu 13, samo jedna napomena, dakle. Ja uključujem se kad Milan Panić objašnjava nešto i kažem: "Odgovornost je na međunarodnoj zajednici koja je napravila rat u Bosni, a mi im trebamo da budemo krivac za to. Da kamufliramo njihov zločin na razbijanju jedne nezavisne države". Panić onda kaže: "A ne smemo da im kažemo da je to tačno, jer ako im to kažeš, onda mu to nabijaš na nos, a znaju svi", je l' tako, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa, tako piše ovde u stenogramu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A onda na strani 50 opet kažem: "Ako smem da dodam, morali bismo maksimalno da uvažavamo političku sadržinu deklaracije koju je proglasila savezna skupština prilikom proglašenja Ustava. Do toga se došlo kroz veoma širok demokratski proces. Dakle, utvrđena je platforma Savezne Republike Jugoslavije. Ne vidim da imamo razloga da menjamo prilaz koji ima deklaracija. Očigledno, iz ovoga šta danas svi

govorimo, potvrđuje se potreba afirmacije upravo te sadržine deklaracije. Dodao bih i to da je ta deklaracija naišla na pozitivan prijem u međunarodnoj javnosti. Nije bila dočekana sa nekakvim odbijanjem, već naprotiv, tumačena kao konstruktivan prilaz posle formiranja Jugoslavije. Ne počinje svet sad od nas za ovim stolom, nego imamo kontinuitet i u političkom ponašanju i platformi koja je definisana u licu te deklaracije". Čosić na to kaže: "Mislim da je ova napomena na svom mestu i uvažavam je". To je bio naš stav i vi se toga, pretpostavljam, sećate, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ta deklaracija je inače registrovana i u Ujedinjenim nacijama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tako je. Nije direktno vezano za ovo ali takođe stoji, pošto je bilo reči o situaciji i na Kosovu. Pogledajte stranu 88, Slobodan Milošević: "Moramo da odvojimo što veći deo Albanaca od separatističkog pokreta. Pripadnici separatističkog pokreta i onih koji su pod njihovim pritiskom neće nikada izaći na izbore. Prema tome, treba što masovnije odvajanje Albanaca od separatističkog pokreta. To je jedini prilaz i strategija na kojoj moramo da temeljimo našu politiku" i onda na strani 90, a to što Milan Panić kaže: "Nateraj ga da dođe, ne zato što te voli ili zato što mu kažeš, napravi takvu situaciju tamo", a Milošević: "Milane, da su izašli pre dve godine na izbore, danas bi u Narodnoj skupštini Srbije imali 30 poslanika", reč je o Albancima, "nije reč o tome da oni ne bi bili zastupljeni, itekako bi bili zastupljeni, tih 30 poslanika bi moglo da govori šta hoće i da podnosi zakonske i druge predloge. Tu je ta linija razgraničenja. Jednostavno, taj separatistički pokret na Kosovu, ne govorim o Albancima, ima jedini cilj da otcepi Kosovo od Srbije i Jugoslavije i pripoji ga Albaniji" i onda kasnije u stenogramu objašnjavam Paniću: "Da i sada, uprkos bojkotu izbora, imamo nekoliko poslanika Albanaca, izabраниh na Kosovu iz redova onih koji nisu bojkotovali izbore", onda, molim vas, u tabulatoru 43 samo kratko, moja kritika upućena Paniću u vezi sa Londonskom konferencijom (International Conference on the Former Yugoslavia). E on se saglasio da se, kaže, da, da prekine intervencije, rekoh, to je na strani 15. Na strani 15. Jeste našli stranu 15? Na samom dnu strane Slobodan Milošević: "Da prekinu intervencije preko svoje granice sa Bosnom i Hercegovinom", završen citat. "Mi tamo ne interвениšemo, da smo raspravljali dokument, to bi morali da pobijemo", a onda kaže: "Ako neko kaže i objašnjava šta je Panić", ja kažem: "Jednostavno treba pisati ono šta je istina", to piše na strani 16. Tu nas sedi, može se napisati i pogledati koliko nas je sedelo za tim stolom. I

onda je reč o afirmaciji rezultata Londonske konferencije, o tome da Ćosić i Panić govore o tome dalje. Ja nisam stigao da sinoć iščitam do kraja ceo ovaj bajnder, ali ću posvetiti ostalo vreme pitanjima koja su mi, da nije bilo ovih bajndera, još bila preostala za, za gospodina Lilića. Gospodine Liliću, recite mi, sobzirom da ste se vi bavili politikom i od samog početka bili u vrhu partije, bili predsednik skupštine Srbije, a kasnije bili predsednik SRJ, potpredsednik vlade, kad ste prvi put čuli za izraz "etničko čišćenje"? Je li to bilo u vezi sa stanjem na Kosovu?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ah, moram da priznam da ako mislite za taj izraz kod nas, na teritoriji Srbije, možda je to preciznije pitanje, inače sam izraz sam čuo mnogo ranije ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. Da.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Iz nekih drugih situacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kod nas na, u Jugoslaviji?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa ja mislim da je on, bar što se tiče mojih saznanja, neposredno vezan za sam, sam početak terorističkih aktivnosti, odnosno, preciznije još rečeno, za početak bombardovanja NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro a da li se sećate daje kod nas u Srbiji taj izraz bio izraz za zločin i to najteži?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I u vreme kada se govorilo o tome u Bosni i Hercegovini ili u Hrvatskoj ili bilo gde drugo, govorilo se o etničkom čišćenju?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam se zato, zato sam vas pitao precizno je li se odnosi na teritoriju Republike Srbije ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, ne ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ili u širem kontekstu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja kažem u širem kontekstu nekadašnje Jugoslavije, nekadašnje Jugoslavije.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ondanje svakako vezan za, za rane devedesete godine, znači početak samih sukoba i u Bosni i u Hrvatskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moje precizno pitanje glasi, da li je kod nas u Srbiji to bio izraz za zločin?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I to najteži?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je za vreme svih tih kriza, znači od početka sukoba ranih devedesetih, pa do kraja, vlast u Srbiji i Jugoslaviji i ja lično nastojali da zaštitimo sve svoje stanovnike, bez obzira na nacionalnu pripadnost? I po principu nediskriminacije.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja sam na jedno od pitanja, prilikom prošle rasprave, odgovorio da je upravo etnička slika Republike Srbije u mnogo čemu podsećala na etnički sastav bivše SFRJugoslavije, prema tome, svi koji su živeli na teritoriji Republike Srbije a rekao bih slobodno i Savezne Republike Jugoslavije su zaista uživali sva, svu pažnju i vlasti i, i, i bili su zastupljeni u svim našim pravnim dokumentima i mogli da koriste ta prava. Međutim, maločas ste izneli samo jedan primer nekorišćenja upravo prava izlaska na izbore. Da su Albanci izašli na izbore verovatno bismo imali drugu situaciju na Kosovu i Metohiji, ali pošto to nije tako, to je bilo njihovo diskreciono pravo. Znači, Srbija je sve vreme svih događaja devedesetih godina imala skoro identičan etnički sastav, sve dok nisu proterani, Srbi, pre svega, sa svojih teritorija. Pa se taj etnički sastav promenio, jer došlo je mnogo više Srba nego što je živelo ranije u Republici Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi za sve vreme koje ste vi u političkom životu, a to je sve vreme, poklapa se sa celim trajanjem sukoba. Da li je u Srbiji bilo progona Hrvata ili Muslimana za vreme rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, imamo obrnut slučaj, ima i to je lako dokazati, podatak, čak ne iz naših izvora nego iz izvora Ujedinjenih nacija, da je hiljade Albanaca praktično prešlo, hiljade Albanaca da, ali i stotine i hiljade Muslimama je prešlo na teritoriju Republike Srbije. Čak vi ste spomenuli onaj slučaj brigade ali ima drastičnijih slučajeva kad su ljudi prelazili iz Bosne i Hercegovine da bi našli zaštitu upravo u Srbiji. Ima takvih primera i sa pripadnicima hrvatske nacionalnosti, ali ono što je najbitnije, ono što ja smatram da je najveći kvalitet življenja na teritoriji Republike Srbije jeste što nije bilo ekscesa na tom nacionalnom pitanju, na toj različitoj

verskoj, različitoj verskoj, različite konfesije, različitom nacionalnom sastavu, znači nije bilo takvih slučajeva, možemo da uzmemo za primer Vojvodinu, za koju mislim da može da bude pravi standard za Evropu u celini, ne samo za Republiku Srbiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, pominjete i muslimanske izbeglice. Ja sam onda imao podatak koji ste, predpostavljam, kao predsednik skupštine Srbije tada imali i vi, da smo imali, kad je počeo rat u Bosni i Hercegovini već u toku te prve godine 70.000 muslimanskih izbeglica iz Bosne i Hercegovine u Srbiju, je li tačno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa ja mislim da je taj podatak značajno veći kasnije, možda čak se pominje i cifra od oko 200.000, ali to su ipak statistički podaci, ne znam da li... Ali ovaj podatak je sigurno tačan, mislim da je bilo više od 100.000.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, ti ljudi, dakle, Muslimani koji su iz Bosne bežali i sklanjali se u Srbiju, predpostavljam da nisu smatrali da idu da se sklone kod nekog agresora, je li tako gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Sigurno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi da li znate da li je oskrnavljen bilo koji verski objekat u Srbiji za vreme trajanja ovih sukoba?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Za vreme trajanja sukoba u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bosni ili Hrvatskoj?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, prema mojim saznanjima ne. Mislim da se kasnije desilo da je jedna džamija u Novom Pazaru srušena, ali mislim da je to bilo tokom bombardovanja i da smo je mi ponovo obnovili. Mislim da je obnovljena upravo učešćem Vlade Republike Srbije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je jasno iz ovoga da je ustanovljeno da ima, kao što piše, privatne podrške pojedinih starešina vojske i MUP-a i da se nastojalo da se to spreči?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Jeste i neki su oficiri, visoki oficiri Vojske Jugoslavije, koliko se ja sećam, čak i smenjeni i penzionisani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad mi recite ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: I samo izvinjavam se, ako dozvolite da, da ovaj, završim još jednu rečenicu... Postoji odluka Vrhovnog saveta odbrane iz 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Sad ću da predem na jedno pitanje koje nisam imao prilike da, zbog kratkoće vremena, postavim američkom ambasadoru Galbrajtu (Peter Galbraith) koji je ovde svedočio u međuvremenu, između vaša dva svedočenja, koji je ovde prezentirao jedan izveštaj 1992. godine u avgustu. Neću uopšte da vas opterećujem tim izveštajem, hoću dakle, da vas pitam, da vam postavim to pitanje koje nosi naziv "Logori u Srbiji" (Camps in Serbia). Evo šta piše na strani 37, ovog izveštaja: "Spisak koncentracionih logora i zatvora na teritoriji Srbije i Crne Gore u kojima su držani građani Bosne i Hercegovine" i onda ima 9 nabrojanih na prostoru Srbije i dva na prostoru Crne Gore. Evo molim vas, ja ću vam pročitati taj spisak, piše: Loznica - Sportski rekreacioni centar i broj zatvorenika 1.880, a onda, Beograd - aerodrom "Batajnica" 2.200 zatvorenika, pa Beograd - kasarna "4. juli" 2.500 zatvorenika, pa Niš - Vojni centar, "military camp" piše, to 1.000, moram da, pošto je sitno da ne pogrešim 1.540, pa onda Subotica, piše "assembly point", mesto okupljanja, 5.000 zatvorenika, pa Aleksinac - zatvoreni rudnik 4.000, pa Šabac 1.460, pa Mokra Gora u blizini Užica, 3.000, pa Prijepolje 480, eto. To su, neću uopšte da vas opterećujem drugim delovima tog izveštaja, to je 1992. godine napisano od strane, predpostavljam, gospodina Galbrajta, da Galbrajt i Majkl Majnar (Michael Miner), njih dvojica su sastavili taj izveštaj. Molim vas, ima li ikakve istine i da li biste hteli da komentarišete ovakvu jednu, ovakvu jednu informaciju?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Prvo, ja sam zaista pažljivo slušao što ste izneli i zaprepaščen sam tim saznanjem koje ste rekli. Ne znam odakle gospodinu Galbrajtu ti podaci. Pretpostavljam da se radi o ljudima koji su, ako su uopšte postojali svi ti centri o kojima govori, koji su upravo izbegli sa teritorija iz Bosne ili Hrvatske i trenutno se nalazili tu, više radi evidentiranja. Ja ne znam da su u Srbiji postojali logori. Mislim da je to zaista uvredljiva kvalifikacija za sve koji, za čitav srpski narod i sve nas koji smo živeli u Srbiji ovakva jedna konstatacija koja je izneta od gospodina Galbrajta. Kažem to zato što onaj ko bolje poznaje istoriju srpskog naroda zna, a vi to dobro znate, da nikad nismo bili genocidni, ni, niti smo učestvovali u bilo kakvim osvajačkim pohodima, što ova tvrdnja pokušava da dokaže. Najkraće rečeno, ja ne

znam da je na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije postojao bilo kad, ne samo 1992. godine, svih tih godina, bilo kakav logor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je l' biste morali znati da je postojao i da l' bi uopšte neko ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Morao bih da znam, morao bih da znam svakako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da l' bi uopšte neko u Srbiji ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pogotovu u ovim vojnim objektima koji se ovde spominju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Znači, ovo su vojni objekti koje, koje ste izneli, Batajnica, "4. juli" i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, molim vas, da li se vi sećate, sobzirom da smo mi blisko sarađivali, da je na početku nekoliko delegacija, koje su dolazile kod mene raznim povodima, postavljale to pitanje koje je plasirano o logorima u Srbiji i ja se nadam da ćete se setiti toga da je moj odgovor bio "da vas ne ubeđujem u apsurdnost, imate helikopter na dežurstvu, idite, stavite prst na kartu kad sednete u helikopter i odvešće vas na mesto gde vi tvrdite da postoji bilo kakav logor", sećate se toga?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Sećam se da su tražili da, da, ovaj se uvere i da ste im dali mogućnost da odaberu sredstva koja hoće da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda su otišli, samo je jedna delegacija to rekla, koristićemo vašu ljubaznu ponudu i otišla je u ovaj zatvoreni rudnik u Aleksinac. Je li tako bilo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I našla tamo čuvara jednog koji spava, koji čuva tamo rudarsku opremu u celom onom velikom kompleksu jedan jedini čuvar koji čuva rudarsku opremu i ni žive duše. A otišli su helikopterom neposredno i rekao bih naglo na moju ponudu, a svoju inicijativu, sećate li se toga?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Sećam se i ono što je sigurno ja želim da ponovim zaista da, da u Srbiji, u Jugoslaviji, sve to vreme, svih skoro devet

godina nije bilo incidenata na nacionalnoj osnovi i nije bilo ni, ni bilo kakve mogućnosti da se nešto ovako uradi. Na kraju krajeva, mislim da je opšte poznato široj javnosti i da, da je o tome obavještavala i štampa, da čak i neki koji su trebali da odgovaraju krivično za neke, neke zločine koje su napravili a, a jesu bili druge nacionalnosti su bili alimentirani upravo da ne bismo stvarali sukobe ili insinuacije ove vrste. Mislim, govorim o nekim liderima muslimanskih partija u raškoj oblasti, čak smo im dozvolili da se vrate i bez pasoša iako su otišli iz zemlje i tako dalje. Konkretno o Sulejmanu Ugljaninu, recimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koji je bio ekstremista.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Koji je po povratku iz Turske (Turkey) trebao da bude uhapšen. Mi smo mu dozvolili ulazak u zemlju i dozvolili da normalno se bavi politikom bez obzira na to šta se zaista dešavalo iza te političke scene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Još jedno pitanje. Naoružavanje i paravojne formacije. Samo želim da vas podsetim, pošto je to bio ovde prikazan kao dokazni predmet, zapisnik sa sednice 1992. godine Vrhovnog saveta odbrane. Vi niste tada bili predsednik ali ste gledali te materijale, to je na drugoj strani, poslednji pasos tačke 1, kaže se: "Energičnim delovanjem u realizaciji onemogućiti privatnu podršku pojedinih starešina Vojske Jugoslavije i MUP-a, sprečiti svako ugrožavanje imovinske i lične sigurnosti građana i podsticanje međunacionalne netrepeljivosti. Dosledna realizacija i pozitivni rezultati imaju daleko širi značaj". Dakle, a pre toga se kaže: "Kontrolom državne granice prema Bosni i široj teritoriji opštine Pljevlja sprečiti delovanje naoružanih paravojnih formacija i sve nenajavljene pokrete vojnih, borbenih i neborbenih vozila" i tako dalje. Dakle, da li je jasno, da kada je reč o paravojnim formacijama, te su paravojne formacije organizovale pojedine opozicione partije u Srbiji, je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ikad Socijalistička partija organizovala bilo kakvu formaciju, oružanu, bilo kakvu?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, to sam već, ja mislim, rekao i prošli put.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je jasno iz ovoga da je ustanovljeno da ima, kao što piše, privatne podrške pojedinih starešina vojske i MUP-a da se nastojalo da se to spreči?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Jeste, i neki su oficiri, visoki oficiri Vojske Jugoslavije, koliko se ja sećam, čak i smenjeni i penzionisani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad mi recite ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: I samo, izvinjavam se, ako dozvolite da završim još jednu rečenicu, odnosno to pitanje. Postoji odluka Vrhovnog saveta odbrane iz 1993. godine, početak 1993. godine da se evidentiraju i unište, ugase sve paravojne jedinice i takva je naredba data generalu Perišiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi molim vas, da li je ikad u rukovodstvu Srbije u bilo kom organu, na bilo kom mestu, otvorenom ili zatvorenom sastanku iko od naših zvaničnika, političara, bilo kog nivoa, dakle, ne ograničavam vas ni na jedan nivo, ni na sebe, ni na vas, ni na sve drugo, se zalagao za ideju Velika Srbija?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ako se ja dobro sećam, to pitanje ili slično, mi je postavljeno i na prošlom, da upotrebim taj izraz, na prošlom svedočenju. Ja sam rekao da je naš principijelni stav, kad kažem "naš", mislim na politiku Socijalističke partije Srbije, upravo ovo šta ste vi rekli, bio očuvanje Jugoslavije. Čak su mnogi od naš i ušli u partiju, jedan od razloga je upravo bio taj. Zašto očuvanje Jugoslavije? Zato što, to sam tada tako objasnio, ja ću ponoviti tu rečenicu. Jedino ta Jugoslavija je bila država u kojoj su svi Srbi zaista živeli u jednoj državi u tom prostoru u kome su živeli. Prema tome, mislim da je to sinonim koji je neko drugi koristio a naša, naš cilj, ja govorim i o svom, znači ja i sebe tu potpuno definišem i pronalazim, jeste bio da se sačuva prostor predhodne Jugoslavije, da se onima koji žele da odu da mogućnost da odu mirnim putem, referendumom ali da se to isto pravo da i onima koji žele da ostanu, odnosilo se, pre svega, na Srbe da mogu da ostanu da žive na prostoru na kome su vekovima živeli i da to pravo trebaju da imaju kao što to pravo imaju pripadnici drugih naroda. Što se mene lično tiče, zaista je samo ta SFRJ Jugoslavija, kako bi se ona kasnije zvala i da li bi se tako zvala ili nekako drugačije, bila jedina, jedini pravi oblik života Srba u jednoj državi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Onda da pređem na sledeću temu. Vi ste bili predsednik SRJ pune četiri godine, predsednik Vrhovnog

saveta odbrane koji komanduje vojskom u ratu i u miru u svojstvu predsednika. Recite, molim vas, da li sam se mešao u komandovanje vojskom za celo vreme vašeg mandata?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Jer ja moram opet da kažem da ste mi i to pitanje postavili. Slično pitanje je bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako sam slično, onda se izvinjavam, ali je vrlo važno pa ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Slično pitanje je bilo. Ono šta je činjenica, šta je pravilo to je da Vojskom Jugoslavije komanduje predsednik Vrhovnog saveta odbrane u skladu sa donetim odlukama vrhovnog saveta odbrane. Prema tome, mislim da je odgovor potpuno jasan. To znači, isključivo pravo da komanduje vojskom ima predsednik Savezne Republike Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa jesam li vam se ja nekad mešao u to i tražio od vas da donesete neke odluke?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne. Ništa van odluka Vrhovnog saveta odbrane. Ako je nešto bilo potrebno mi smo držali Vrhovni savet odbrane i zato ima toliki broj. Ima 53 sednice Vrhovnog saveta odbrane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li neko od generala ili pukovnika koji se unapređuju u čin generala, unapređen na poseban neki moj zahtev na tim sednicama Vrhovnog saveta odbrane?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa mislim da, da, ovaj bi dobar odgovor bio da smo sva unapređenja zajedno usaglašavali sa Momikom Bulatovićem, sa vama. Znači, uvek se gledalo da... Da, ovaj, to, pre svega, budu dobri oficiri ali isto tako da se zadovolje interesi i jedne i druge republike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je razumljivo. Ali da li se sećate i jednog primera da sam ja protežirao da se neko unapredi ili da sam se zalagao da se neko smeni?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Teško je da bih mogao sada da, da se setim nekog konkretnog imena ali je sigurno da... Da, ovaj, obzirom da sam to i prošli put rekao, da su sve odluke donošene konsenzusom, da zaista, dok sam ja bio predsednik Vrhovnog saveta odbrane, ništa nije bilo sporno oko postavljenja generala i njihovog penzionisanja. Bar u ovom vremenu trajanju mog mandata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, e sada bih želeo da vam postavim nekoliko pitanja koja se tiču Rezolucije 1244 (UN Security Council Resolution 1244), jer je to vezano za Kosovo, pa ću citirati neke delove rezolucije. Ja je imam ovde. Na prvoj strani, to je 10. juna 1999. godine... Nisam čuo prevod. Pošto ja imam ovde ...

prevodioci: Uslovi koji su odredili dela nasilja u odnosu na stanovništvo, kao i sva teroristička delovanja bilo koje strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, "osuđuje sva teroristička delovanja". Onda kaže: "Pozdravlja opšte principe političkih rešenja kosovske krize, usvojenih 6. maja, aneks 1 ove rezolucije". "I pozdravlja takođe prihvatanje Savezne Republike Jugoslavije principa koji su navedeni u tačkama 1 do 9, dokumenta koji je prezentiran u Beogradu", to je aneks 2 rezolucije, pa onda kaže: "Ponovo potvrđujući zalaganje svih zemalja članica Ujedinjenih nacija za suverenost i teritorijalni integritet Savezne Republike Jugoslavije i drugih država regiona kao što su one predviđene u Helsinškom dokumentu (Helsinki Final Act) u aneksu 2". Pa onda se govori da odlučuje da će političko rešenje biti bazirano na generalnim principima u aneksu 1, to odlučuje, i onda kaže u tački 3: "Raspoređivanje međunarodnih bezbednosnih snaga na Kosovu biće sinhronizovano" i onda se u tački 6 kaže da će i specijalni predstavnik da koordinira: "Tesno u saradnji sa prisustvom međunarodnih snaga da se obezbedi da obe strane, obe snage, rade u istom cilju podržavajući jedna drugu". Dakle, to piše u rezoluciji i vi se toga sećate. Onda u tački 9 pod "B" se kaže: "Demilitarizacija OVK (UCK, Ushtria Clirimtare e Kosoves) i drugih naoružanih grupa kosovskih Albanaca kao što piše u paragrafu 15, niže. E sad mi recite, je li demilitarizovana UČK i ostale grupe Albanaca?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, nije nikad.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li garantovan suverenitet i teritorijalni integritet ovom rezolucijom?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da. U rezoluciji stoji tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda kaže pod "C" u tački 9: "Uspostavljanje bezbednih zajednica gde povratnici mogu da se vrate bezbedno i izbeglice takođe" i onda da se isporučuje i onda u tački "D": "Obezbeđivanje javnog reda i mira sve dok međunarodna snaga ne bude u

stanju da preuzme odgovornost za ovaj zadatak". Na kraju tačke 10 kaže: "Obezbediti uslove za miran i normalan život svih stanovnika Kosova". Dakle, to je obaveza preuzeta od strane ovih međunarodnih snaga. Uslovi za miran i normalan život svih stanovnika Kosova. Je li tačno da ni to nije ispunjeno, odnosno, da je upravo pod okriljem Ujedinjenih nacija preko 250.000 Srba isterano sa Kosova, pošto su došle snage koje je trebalo po ovoj rezoluciji da zaštite sve. Je li to tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: A ovo što ste rekli da stoji u Rezoluciji 1244 je tačno, *de jure* je tako, ali *de facto* stanje na Kosovu je sasvim drugačije i mislim da ne samo 250.000, nego da je praktično na Kosovu, ja sam to prošli put izneo ovako slikovito izneo jedan podatak, ne bih želeo da ga ponavljam. Činjenica je samo da u Prištini (Prishtine) živi, recimo, 200 Srba, a vi znate da ih je bilo preko 40.000 i da žive svi u jednom soliteru. Posle ovog donošenja zakona, poslednjeg, koji je potpisao gospodin Štajner (Michael Steiner), mislim da će jako teško biti da se vrati bilo ko više na Kosovo i Metohiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali da ovo raščistimo. Dakle, međunarodna zajednica je preuzela obavezu da stvori uslove za miran i normalan život svih stanovnika Kosova, a u stvari, pod njenim okriljem je isterano 350.000, od toga 250.000 Srba i oko 100.000 drugog nealbanskog stanovništva, je li tako, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je i još se doselilo oko 300.000 Albanaca iz drugih država Evrope (Europe).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je tačno. Dakle, samo da, kaže u tački 15: "Od zahteva da OVK i druge naoružane grupe kosovskih Albanaca odmah prekinu sve ofanzivne operacije i ispoštuju zahtev za demilitarizacijom koji je iznela međunarodna bezbedonosna snaga u konsultaciji sa specijalnim predstavnikom generalnog sekretara Ujedinjenih nacija", je li tako da ni to nije urađeno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, sve to nije sporno samo što se vi i ja razlikujemo u jednoj stvari. Ja mislim da smo mi to sve mogli da uradimo pre nego što su došle trupe međunarodne zajednice. Znači, mogli smo da izvršimo katastarski popis, da izvršimo popis stanovništva, da, vi znate da sam ja čak vas zamolio, da sam razgovarao i bio kod njegove svetosti gos... Patrijarha srpskog gospodina Pavla da vidimo koliko je stvarno vlasništvo

crkve na Kosovu i Metohiji i da bismo sa tim podacima bili mnogo ubojitiji. Ovo šta govorite, sve je tačno, ali mislim da od toga ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moja ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Srbi zaista nemaju nikakve koristi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moja su pitanja je li tačno ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da nisu uopšte ispunili ono što su predvideli ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da. tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... Rezolucijom 1244?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tačno je, tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čak pod "J" ima: "Zaštita i unapređenje ljudskih prava". O kakvim ljudskim pravima Srba se tamo može govoriti?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tamo nema ni Srba, a sigurno kad ih nema, nemaju nikakva prava i ono malo što ih je tamo ostalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A onda kaže da odlučuje da međunarodna civilna... "Međunarodna građanska i vojna prisutnost uspostavlja se za početni period od 12 meseci koji će se nastaviti kasnije, osim ako Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija (UN Security Council) ne odluči drugačije", i sada ima aneks 1 u kome se takođe govori o demilitarizaciji ove terorističke organizacije UČK, onda ima aneks 2, koji u tački 5 kaže ponovo: "Miran i normalan život za sve stanovnike Kosova", a onda u tački 6 kaže, ovog aneksa 2: "Posle povlačenja, jedan dogovoreni broj jugoslovenskog i srpskog osoblja imaće dozvolu da se vrati, da izvršava tamo sledeće funkcije: veza sa međunarodnom građanskom misijom, međunarodnim bezbednosnim snagama, čišćenje minskih polja, održavanje prisustva na mestima, lokalitetima koji predstavljaju srpsko nasleđe, održavanje njihovog prisustva na ključnim graničnim prelazima". Sve ovo šta je predviđeno Rezolucijom UN nije ispoštovano, je l' tako, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da. tačno tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ni u vojnom ni u policijskom smislu ništa nije dozvoljeno da se vrati i stvoreno je stanje okupacije umesto ovog stnja koje se ovde proglasilo rezolucijom Ujedinjenih nacija. I opet se govori u tački 8 ovog aneksa o principu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Jugoslavije. I opet demilitarizacija UČK i opet pregovorima između strana. Ništa od toga nije održano, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je. Ja sam rekao da što se tiče suvereniteta na teritoriji Kosova i Metohije, kada je u pitanju Republika Srbija, nema zaista ni slova "S" iako je sadržano u Rezoluciji 1244 ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, dakle, zar nije jasno da kada je pogažena čak rezolucija Ujedinjenih nacija, šta bi onda bilo sa nekakvim drugim dogovorom koji nema takvu snagu i da li ima onda nekog većeg autoriteta od rezolucije Ujedinjenih nacija ...

SUDIJA MEJ: To je čisto nagađanje. To je čisto nagađanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja onda podsećam i upravo sa ovim razlozima koje ste maločas potvrdili, na samo jedan deo svog govora na Kongresu, neću citirati onaj koji sam već citirao, zato, dakle iz ovih razloga: "Ova sramna misija takozvane međunarodne zajednice na Kosmetu koja je na svim poljima pretrpela potpuni fijasko, treba što pre da se okonča i da vlasti naše zemlje preuzmu svoje pune ingerencije na tom suverenom delu naše teritorije. Za razliku od njih, mi smo potpuno sposobni da bez ičije pomoći, građanima garantujemo mir i bezbednost, slobodu i ravnopravnost". A onda, nadam se da ćete se toga setiti, inače i taj transkript smo dobili od suprotne strane i ovog mog govora. Kažem: "Uprkos svim udarcima koje je Srbija dobila od sveta, od sankcija i nasilja, preko zatvaranja očiju pred patnjama njenog malog i miroljubivog naroda, do očekivanja da će se stvari oko zla nadvijemog nad njom rešiti nekako same od sebe, da će se tirani umoriti od mrcvarenja jedne te iste žrtve, pa negde potražiti drugu, uprkos, dakle, svim tim udarcima Srbija, mi odavde ne želimo zlo nikome. Sami ni ovaj krvavi dug ne bi da vratimo i dalje smo skloni da hrišćanski ili levičarski, ko zna, verujemo u pobedu dobra i pravde. Ali nas je naše iskustvo, kao i iskustvo drugih naroda, naučilo da dobro i pravda ne dolaze sami od sebe, da su potrebni ogromni i i što vreme više prolazi, organizovani napori da se pobedi zlo, mržnja među narodima i nasilje između njih". Da li se toga sećate, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To je govor sa Kongresa, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da se sećate, pošto ste bili tada još uvek potpredsednik vlade, uz ovo sve što nije sporno u Rezoluciji Ujedinjenih nacija i uz ovo sve što nije sporno da ništa od toga nije održano, da je onog dana kad su Artisari (Martti Ahtisaari) i Černomirdin (Viktor Stepanovich Chernomyrdin) došli u Beograd, održan sastanak plenarni, jugoslovenske i ruske delegacije ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Znam da je bio sastanak, ali ne znam zaista u kom je sastavu bio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, to se lako može proveriti jer je ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bio vrlo... Svi su prisustvovali: Milan Milutinović, predsednik Srbije, Živadin Jovanović, ministar inostranih poslova, još neki zvaničnici koji su učestvovali.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja tad nisam bio ni blizu uključen, tako da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali bili su i naši generali koji su učestvovali na sastanku. Uostalom, suviše je lica prisutno na tom sastanku da bi to moglo da se promaši i bio je, naravno, Černomirdin sa celom svojom delegacijom i ruskim generalima. Ja se nadam da ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ali ti generali ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da se sećate informacije o tom sastanku?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, znam dobro generala Ivašova (Leonid Grigorovich Ivashov) iz te grupe, tako da znam da su bili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svi su bili. Da li vam je bilo poznato da je Černomirdin u ime predsednika Jeljcina (Boris Nikolayevich Yeltsin) i u ime Rusije (Russia), svečano garantovao da Rusija neće prihvatiti da se rezolucija donosi na osnovu glave 7 i da će, ukoliko rezolucija se bude donosila na osnovu glave 7, Rusija staviti veto?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, znam to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle i ova rezolucija ipak je doneta na osnovu glave 7, pa čak ni ona nije poštovana.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Samo je pitanje ko je tu kriv, gospodine Miloševiću: da li Černomirdin ili međunarodna zajednica.

SUDIJA MEJ: Da. Gospodine Miloševiću, ovo je vrlo opširno, tačnije, ovo je vrlo daleko od onih pitanja o kojima ovaj svjedok može zaista da govori kompetentno. A vaše vreme je, između ostalog, isteklo. Sad ćemo da prekinemo na 20 minuta. Amikusi imaju reč kada se vratimo.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Imate manje od 30 sekundi, zaista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 30 sekundi? Evo obećavam. Gospodine Liliću, ne govorim ja o ruskoj delegaciji koja je nesumnjivo nastupala u dobroj veri, već govorim o nasilju koje je primenjeno i nad nama i nad njima i nad Ujedinjenim nacijama u zločinu nad našim narodom, je li tako ili ne?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Da. Gospodine Tapušковиću, imate pola sata.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja ću se truditi, časne sudije, ako mogu i ranije da završim, ali bih hteo, ja ne mogu, apsolutno neću imati vremena da u vezi ovih dokumenata, koje smo primili u zadnja dva dana, iako tu ima obilje materijala i dosta pitanja, ne mogu ništa u vezi toga da pitam, ali bih zamolio gospodina Lilića ako može generalno da mi kaže, ako bi mogao da pogleda taj bajnder veliki, da se u ovim tabulatorima od 35 do 39 uglavnom nalaze odluke vojnih organa u vreme kada je on bio vrhovni komandant. Ako možete na brzinu da pogledate, ja vas molim, ja nemam dovoljno vremena, od 35 pa do 39. To su odluke koje su doneli vojni organi u vreme kad ste vi bili vrhovni komandant oružanih snaga vojske Jugoslavije.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Od 32 do 35?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Od 35 do 39. Možete li na brzinu da pogledate samo datume. To su odluke ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja ovo prvi put vidim isto tako da teško da mogu na brzinu da odgovorim.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro hvala, hvala. Ja upozoravam vas, časne sudije, vi ćete to pogledati. Uglavnom se radi o odlukama koje su donete u vreme kada je gospodin Lilić bio predsednik države. A sa druge strane, sve ove, takođe upozoravam Sud da obrati pažnju, jer mislim da je to od značaja, a svi ovi tabulatori od četrdesetog broja, pa do kraja su napravljeni u vreme kada je predsednik države bio Dobrica Ćosić. E, a ono šta bih hteo da vas pitam gospodine Liliću, ako možete kratko da mi odgovorite, ja neću ništa da vam sugerišem kad vas pitam ovo prvo pitanje. Da li znate šta se dogodilo u Hrtkovcima u Vojvodini u jednom trenutku, u početku svih ovih događanja u, na prostorima eks-Jugoslavije?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Znam priče o tome vezano za hrvatski živalj, ako to mislite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To je, to je bio taj jedan incident koji je vezan ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E ako možete to da objasnite Sudu šta se dogodilo i šta su vlasti Srbije u tom momentu preduzele?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ali te, teško zaista da mogu ja sa sigurnošću da im prezentiram taj događaj.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala, onda ne insistiram. A kad ste bili pitani o logorima koji su možda postojali na teritoriji Srbije, da li se sećate da je odmah posle Vukovara, jedan broj zarobljenih hrvatskih građana bio u Sremskoj Mitrovici, u Stajićevima, u Stajićevu, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To je jedini slučaj za koji znate da su ljudi iz druge Republike bili na području Republike Srbije i da li znate da su posle uglavnom gotovo svi razmenjeni za zarobljene Srbr u Hrvatskoj, je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, znam to.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Vi ste četiri godine bili vrhovni komandant Vojske Jugoslavije kao predsednik Savezne republike Jugoslavije, od 1993. do 1997. godine znači, tačno polovinu tog kriznog vremena između 1991. i 1999. godine.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam četiri godine bio predsednik Vrhovnog saveta odbrane. Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E, Vojska Jugoslavije, čiji ste vi bili vrhovni komandant po dužnosti, nastala je tek 1992. godine, nakon međunarodnog priznanja Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, ja mislim da sam ja to objašnjavao upravo kada sam govorio o centru ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Šta samo... U redu, jeste vi to već rekli, ja ću vas pitati nešto drugo u vezi toga i ona je i kadrovski i materijalno nastala iz Jugoslovenske narodne armije, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li je pre bilo kakvih sukoba u, na prostorima eks-Jugoslavije, još u junu mesecu ali da predhodno pitam nešto drugo, oprostite, je li tačno da su Teritorijalne odbrane po republikama do juna meseca 1991. godine bile pod komandom JNA i da su i oružje i oprema pripadali Jugoslovenskoj narodnoj armiji?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E u vezi toga, je li tačno da je ta Teritorijalna odbrana Slovenije već u junu mesecu preasla u slovenačku armiju i da je kadrovski i materijalno nastala upravo iz opreme i kadrova Jugoslovenske narodne armije?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno i to je slučaj koji je identičan kasnije i sa Hrvatskom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Znači to je prva, ali Prva armija nastala iz Jugoslovenske narodne armije.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To je slovenačka, jeste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To jest slovenačka armija. I vrhovni komandant, ja nisam stigao da gospodina Kučana pitam u vezi toga i vrhovni komandant te Teritorijalne odbrane je bio gospodin Kučan kao predsednik Republike ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Republike Slovenije.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li znate koliko je u tom momentu brojala vojska Slovenije?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne znam precizno taj podatak.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Potom se sve to dogodilo i sa Hrvatskom ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Hrvatskom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I to smo slušali, ne moram to vas da pitam. Je li tačno da se Vojska Jugoslavija, na koju se u Makedoniji nije pucalo, povukla da zaista ispalila ni jedan jedini metak?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Samo da vas ispravim, Jugoslovenska narodna armija.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jugoslovenska narodna armija.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Rekli ste Vojska Jugoslavije.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pardon.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Tamo se jedino na vojsku nije pucalo i vojska, odnosno, Jugoslovenska narodna armija i njeni pripadnici su se povukli bez ijednog ispaljenog metka.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Sledeće šta bih molio da objasnite sudijama tiče se odnosa predsednika Savezne Republike Jugoslavije, kao vrhovnog komandanta, prema generalštabu vojske Jugoslavije, pošto ste vi bili vrhovni komandant. Je li iko drugi sem vas, kao vrhovnog komandanta, za ove četiri godine mogao izdati naredbu, bilo kakvu naredbu, usmenu ili pismenu Generalštabu, odnosno načelniku Generalštaba?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Generalno, znači, Vojskom Jugoslavije je u skladu sa odlukama Vrhovnog saveta odbrane, komandovao je isključivo, znači, isključivo predsednik Savezne Republike Jugoslavije. Prema tome, odgovor na vaše pitanje bi bio da niko nije mogao da izda ni pismenu ni usmenu naredbu načelniku Generalštaba.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li najbolji primer za to, ali moram se vratiti na tabulator 19, dokaza 469, to je jedan primer koji je naveden ovde, gde se general Momčilo Perišić, kao načelnik Generalštaba, obraća vama sa pismom u kome se kaže da je dobio određen zahtev od predsednika republike oko dobrovoljaca. Sećate se toga? To vam je predočio ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je 1995. godina, septembar mesec.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jeste, jeste, jeste. I vi ste na to odgovorili, to se takođe nalazi u tabulatoru tom naredbom od 29. septembra 1995. godine. Je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da, sećam se odlično, naravno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi ste rekli ovako u toj naredbi: "Zabranjuje se prijem i obuka u vojsci Jugoslavije svih lica, uključujući i dobrovoljce", pod tačkom 1, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A pod tačkom 2: "Prijem i obuka lica iz tačke 1 ove naredbe u Vojski Jugoslavije, može se vršiti samo uz moju saglasnost, datu na osnovu odluke Vrhovnog saveta odbrane", je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li to bio princip na kome se jedino moglo raditi na relaciji Generalštab - vrhovni komandant?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To je i jedini princip koji zadovoljava i zakonsku formu i zadovoljava način komandovanja vojskom Jugoslavije poštujući princip subordinacije i jednostarešinstva. Znači, to je taj jedini princip.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da. Da li je tako bilo i u vreme između 15. jun 1992. godine i 1. jun 1993. godine, kada je predsednik Savezne Republike Jugoslavije bio Dobrica Ćosić?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako bi trebalo da bude, ali teško mi je da na to odgovorim.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Onda, znači, vi ne možete, ali to je princip.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je. To je zakon.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li je tako isto bilo i kada je još trajalo predsedništvo SFRJ? Ja vas o tome neću pitati. Jedan jedini član predsedništva do sada je bio ispitan, gospodin Stipe Mesić i on je rekao ono šta je ovde pred Sudom rekao, ali da li je ovaj princip, o kome govorite, i u to vreme važio, da su naredbe generalštabu i generalu Kadrijeviću mogli izdati samo ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Predsednik Predsedništva tada, dakle.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Odnosno, Predsedništvo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, kao kolektivni vrhovni komandant.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Predsednik je samo prenosio ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: ... odluku Predsedništva.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je, tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad vas molim ako možete da dobijete tabulator 20, dokaz 469. To je sada onaj trenutak kada ste vi bili učesnik u odlučivanju i potpisivanju tog sporazuma. To je onaj sastanak najviših političkih i vojnih rukovodstava Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske, održan 29. avgusta 1995. godine u Dobanovcima, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Time smo se bavili već ovde i Sud je čuo mnogo toga o tome, ali ja bih se zadržao samo na jednom fragmentu koji, čini mi, se ima značaj za ono o čemu će Sud na kraju odlučivati. Vi vidite na kraju ovde da se spominje da su sastanku prisustvovali i patrijarh srpske Pravoslavne crkve, gospodin Pavle i vladika Irinej Bulović. Je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad, ako pogledate stranu 7, tu se navodi ono šta je rekao vladika Irinej. On kaže ovako: "Mora se, međutim, prihvatiti jasna činjenica, da međunarodna zajednica neće da pregovara sa rukovodiocima Republike Srpske, već sa predsednikom Miloševićem. Ali ni predsednik Milošević neće sam da pregovara, već hoće ...

prevodioci: Čitajte sporije.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali ni predsednik Milošević neće sam da pregovara već hoće da uključi u delegaciju i predstavnike Republike Srpske, je li tako? Sećate se da je to rečeno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Kako da ne.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad vas molim da pogledate stranu 12, gde se za reč javio i patrijarh Srpske pravoslavne crkve gospodin Pavle i rekao sledeće: "Mnogo važnije je šta se potpisuje nego ko potpisuje", ponovio je apel crkve na ... Sećate se?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Kako da ne.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I kada je sporazum već bio gotov, kad ste već trebali svi to da potpišete, kako stoji u ovoj zabelešci na strani 15 se kaže, znači sve je bilo gotovo i spremno za potpis: "Kada je trebalo potpisati ponuđeni dokument, rukovodstvo Republike Srpske je zahtevalo da se o tome izjasni skupština na Palama šta je shvaćeno kao pokušaj da se pitanje jedinstvenog nastupa pred međunarodnom zajednicom odlaže u nedogled", je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, mi smo već ranije imali loša iskustva sa takvim načinom ponašanja i upravo se zato insistiralo da se odmah potpiše.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Potom vidite ovo sledeće: "U jednom trenutku zapretila je opasnost od potpunog razilaženja dvaju rukovodstava, patrijarh Pavle je zapretio da neće izaći iz sale dok se ne ostvari sloga i jedinstvo srpskih rukovodilaca i da ga jedino fizičkom silom mogu izneti, do čega, nada se neće doći". Je li tako bilo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno i ako mogu da dopunim samo, pod znacima navoda naša strana, znači strana ispred SR Jugoslavije

potpisala taj dokument bez potpisa predstavnika Republike Srpske upravo iz tog razloga.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Znam, ali je predsednik Karadžić posle ovoga zatražio novu pauzu ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I tek nakon toga je potpisan sporazum?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li je uticaj patrijarha Pavla tu bio gotovo odlučujući?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa, lično ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Na rukovodstvo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa, lično mislim da jeste njegov uticaj na rukovodstvo Republike Srpske bio veoma veliki i od velikog značaja. I njegovo prisustvo je bilo, svakako, veoma važno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da. E sad bih vas ja pitao još samo jednu stvar. Danas smo se bavili transkriptima, odnosno, dokazima vezanim za ove telefonske razgovore i da li iz toga proizlazi ono šta smo sve čuli od vas, da ni vi, ni Perišić, ni predsednik Srbije, nisu mogli da naredе rukovodstvu Republike Srpske apsolutno ništa što se mora neminovno uraditi?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa ako se uzmu u obzir svi mirovni planovi koji su propali zbog, zbog, da upotrebim taj izraz, njihovog shvatanja neispravnosti planova, činjenica da nismo čak mogli ni dvojicu pilota da nađemo, onda se može izvući takav zaključak kakav ste vi sada doneli.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da bih vas, da bih prešao na zadnji deo pitanja koje nameravam da vam postavim, da vam predočim još tabulator 3 i tabulator 4, na njega neću mnogo da se, na njemu neću mnogo da se zadržavam, dokaz 469. Vi ste o tome, na pitanja, u glavnom ispitivanju bili vrlo malo pitani, nekoliko rečenica izvađeno iz ovog kompletnog dokumenta. Tu se radi o programu partije kojoj ste pripadali, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I tu se, a to je uvažene sudije, strana 10, zadnji pasus engleskog prevoda gde se govori na sledeći način: da vaša partija smatra da autonomne pokrajine u Srbiji ne mogu biti države, već samo oblik teritorijalne autonomije za koju se ustavom utvrđuju i jemče ona autonomna prava koja su izraz specifičnih nacionalnih, istorijskih i kulturnih osobenosti. Je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li je to praktično značilo, obzirom na ovo šta piše u vašem programu, da je u skladu sa tim programom i došlo do promene Ustava Republike Srbije, što praktično znači, ukinuto je jedino korišćenje onog prava veta, koje je do tada postojalo unutar Srbije, je li tako? Vi niste ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja ću biti potpuno jasan, ukinuto, ukinut je taj atribut državnosti koje su pokrajine imale.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Tako je.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Znači ništa drugo, sva druga prava su im ostala.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E, a ranije u, ranije do tog momenta Srbija nije mogla da nastupa jedinstveno prema ostalim delovima države i unutar Republike mogao je svako da koristi to pravo veta i Srbija se nije mogla ni za jedno pitanje koje je vezano od opšteg, od opšteg začaja za sav narod u Srbiji.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ako se sećate, a vi to dobro znate, u to vreme ste bili privrednik, ali ste od 1990. godine bili političar. Da li pamтите da su to pravo veta koristili najčešće u momentu kada se određivao budžet Jugoslovenske narodne armije?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Moram da budem iskren da, da nisam ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne znate to. A da li znate i ako ne znate to, da li vam je onda poznato da se to pravo veta koristilo veoma često kada se odlučivalo o pomoći nerazvijenim područjima?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da to znam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad vas ja ne bi zadržavao na onim ranijim vremenima, ali naročito u 1990. godini da su pravo veta na to koristili, pre svega, Hrvatska i Slovenija i da su postojala područja koja su uvek mogla da računaju na pomoć, a da su to prvi počeli da uskraćuju iz Hrvatske i Slovenije. Je l' tačno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tačno je. To se može videti iz dokumentacije koja postoji. To nije uopšte sporno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I još bih na jednoj stvari se zadržao vezano za ovaj dokument, a to je 11 strana, peti pasus glave "Nacionalna ravnopravnost, federalizam" na engleskoj, u engleskoj verziji, a ova koja se tiče BHS je 10 strana, gde se kaže sledeće: "Novim Ustavom Jugoslavije", još uvek postoji Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Novim Ustavom Jugoslavije treba utvrditi mogućnost formiranja autonomnih pokrajina u Jugoslaviji", je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Govorilo se isključivo samo o tome. Tako je i u ovom drugom programu, a o drugim krajevima gde su živeli Srbi, govori se samo o tome da se treba nastaviti sa pružanjem pomoći upravo u onom smislu kako je to rađeno i u ona vremena kada se pomagalo nerazvijenim područjima, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I ja bih još imao ove stvari koje se tiču samog Kosova i to u vreme kada ste vi bili predsednik Savezne Republike Jugoslavije. Da li vam je ovo poznato možda kao jedna opšte poznata stvar koja se tiče događaja između 1980. i 1990. godine, koliko god da u to vreme niste bili u politici, da li vam je bilo poznato da su zahtevi za republikom i nezavisnošću na Kosovu, počeli još 1981. godine, da je bilo i oružanih sukoba, sukoba i da se to uvek podržavalo iz nekih drugih krajeva Jugoslavije? Da li je tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da poznato mi je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da se u tom vremenu takođe veoma često događalo da Srbi napuštaju Kosovo, a da istovremeno ima veliki broj emigranata iz Albanije (Albania)?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Na žalost, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jesu to cifre koje nisu zanemarljive?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, čak i veliki broj Albanaca koji se useljavao bio kod nas po specijalnom zadatku i postoje vrlo precizni podaci u Vojski Jugoslavije da su ubacivani kao agenti tajnih službi iz Albanije, a naseljavali se na Kosovu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je u to vreme bilo sa vremena na vreme tih terorističkih akcija?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A sad me zanima ovo vreme posle 1990. godine. Malopre ste rekli, je li to fakat da od 1990. godine, pa do 1999. godine Albanci ...

SUDIJA MEJ: Molim vas da usporite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa, žurim stalno, časne sudije, uvek sam u trci sa vremenom, ali, evo, uspориću. Od 1990. godine do 1999. godine Albanci u najvećem broju nisu koristili svoje pravo da glasaju, niti su uopšte učestvovali u parlamentarnom životu?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Učestvovala su neke manje partije, ali to su pojedinačni slučajevi. Albanci generalno nisu i mislim da je to zaista bila velika greška i pored mnogih poziva od strane Vlade Republike Srbije, vlasti Republike Srbije, političkih partija.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro. Hvala. Je li tačno da od 1990. godine oni, Albanci, nisu hteli uopšte da pregovaraju ni o čemu drugom sem o tome da steknu nezavisnost i da su hteli jedino da razgovaraju o načinu na koji da istupe iz Srbije, odnosno, Savezne Republike Jugoslavije.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to su bili javno istaknuti zahtevi njihovih lidera i političkih partija.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li se posle 1990. godine iseljavanje iz, sa Kosova srpskog življa nastavilo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Jeste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li došlo do pojačane terorističke aktivnosti?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad me interesuje odnos delovanja Vojske Jugoslavije i policije u tim momentima. Vi ste bili vrhovni komandant Vojske Jugoslavije. Kad je u izvršenje krivičnih dela, pa i akata terorizma njihovo otkrivanje i sprečavanje je domen delovanja policije, a ne vojske, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I vojska se u ta prva vremena uopšte nije mešala. Vi to dobro znate jer ste bili ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je, tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: ...na čelu vojske. Terorizam se pojačavao niz godina, je li bilo nepohodno u tim godinama da se vojska ojača, da se zaštititi, da možda nabavi i oklopna, oklopne, oklopne transportere, na primer? Jer je bila ugrožena od ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Vojska Jugoslavije?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, ne, policija?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Policija, da, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi se još uvek niste mešali i da li znate ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Zato što ste upotrebili izraz vojska, zato vas pitam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pardon. Da li vam je poznato da je terorizam naročito pojačan 1995. godine ili kad ste vi saznali za postojanje OVK?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa dobro, OVK po postoji, oni su se 1995., 1996. godine zvanično pojavili u mnogo većem broju, inače oni ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa to vas pitam.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Terorističke jedinice su stalno prisutne i stalno maltretiraju podjednako i Srbe i Albance koji su im nelojalni i ne prihvataju njihov način razmišljanja.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li tačno da vojska Jugoslavije apsolutno nije imala potrebe da se u sve to meša sve do momenta dok te akcije OVK-a nisu prerasle u oružanu pobunu, a to je bilo već, izgleda, izvan vašeg mandata?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, period na koji mislite očigledno se odnosi na 1998. i 1999. godinu, znači posle mog mandata.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E do tog momenta, molim vas, ako možete na ovo da mi odgovorite. I dok je postojala SFRJ i Jugoslovenska narodna armija i potom, nakon osnivanja Vojske Jugoslavije, da li je Vojska Jugoslavije, odnosno, Jugoslovenska narodna armija imala sve vreme potpunu kontrolu nad teritorijom Kosova, granice i sve ono šta je vezano za kontrolu?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa ja imam svoje mišljenje, ali generalno rečeno, da, mi jesmo kontrolisali sve granice. Jesmo, mogli smo bolje da ih kontrolišemo, ali jesmo kontrolisali granice.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U jednom momentu granica nije bila pod punom kontrolom pa je i to bilo regulisano.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sklopljeno je primirje, vojska se povukla, trebalo je da dođe do prekida vatre. I je li to uradila Vojska Jugoslavije? Da li vam je poznato?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A je li vam poznato da OVK-a to nije poštovala i da je nastavila sa naoružavanjem i vratila se na prostore koje je vojska napustila?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: OVK-a se naoružavala vrlo specifično i mislim da ni jednog trenutka nisu prestali svih tih godina da se naoružavaju i da kupuju sve bolju i bolju opremu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Samo mi sad kažite, da li vam je išta poznato u vezi događaja u Račku (Recak)? Da li ste imali neke informacije u vezi događaja u Račku?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Informacije ...

SUDIJA MEJ: Sačekajte trenutak. Stvarno mislim gospodine Tapušковиću da to nije pitanje koje biste vi trebali da pokrećete. Optuženi je izneo značajnu odbranu u vezi sa tim.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Slažem se. Ako bi mogao gospodin Lilić još da mi nešto kaže, jer mislim da o tome ima informacije i treba da zna a govorio je o tome i u glavnom ispitivanju, a tiče se Rambujea (Rambouillet) i pregovora u Rambujeu. Da li vam je poznato, na primer, da su... Da je jugoslovenska strana ili srpska strana, kako god hoćete jer bojim se da kad god spomenem srpska strana mogu da dobijem opomenu, da 16. februara prvi put pristali na prisustvo međunarodnih vojnih snaga na jugoslovenskoj teritoriji i predložili rešenje za Kosovo sprovede pojačana Misija OEBS (OSCE Kosovo Verification Mission) sa 5.000, 6.000 posmatrača, koji bi mogli biti i naoružani, da je to bilo ponuđeno? Ili ne znate, ako ne znate ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Generalno rečeno, kad je Rambuje u pitanju i sve šta se tamo dešavalo, meni je poznato uglavnom iz štampe. Znači, nisam bio uključen u sve to što se dešavalo i ne znam ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A je l' znate ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Šta je suština pitanja

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, da li znate onda na kraju šta je postavljeno kao uslov za sporazum? Je li bilo tu nekog ultimatumu ili nije bilo? Da li znate?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa ja prvo mislim da uopšte sporazum nije, ovaj, ni napravljen, nije ni postignut. To je moje mišljenje, zato što nije bilo dogovora i razgovora između dve strane koje trebaju da razgovaraju. Da bi bio sporazum moraju da postoje dve strane, znači nešto što je jednostrano, po mom uverenju, nije sporazum.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li znate kako je zaključeno primirje na kraju NATO bombardovanja? Koji su bili uslovi u tom, da li to znate?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To znam odlično i ja sam svoje mišljenje oko Kumanovskog sporazuma rekao. Uslovi su bili da, da, kako sam ja rekao, dođu trupe NATO pakta na Kosovo i Metohiju ili kako je rekao gospodin Milošević, da dođu trupe međunarodne zajednice. Tako piše, uostalom, u sporazumu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A šta je bilo ako se to ne prihvati? Kakav je bio navod Ahtisarija, šta će se dogoditi?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa to znam, takođe, iz nekih drugih izvora, da će se Beograd sravniti sa zemljom ili tako nešto otprilike.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E još jednu stvar. Sve ovo šta je rađeno ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ali ja u tome nisam učestvovao, znači, ovo su moja saznanja sa strane.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro. Još bih samo ovo da vas pitam. Malopre je bilo o tome reči. Sve šta je radila vojska Jugoslavije i šta je preduzimala policija bilo je upereno na to da se zaustavi terorizam, onemogućiti OVK-a i da se spreči stradanje civilnog stanovništva, bilo kog naroda. Je li tako, je li to bila suština čitave aktivnosti?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, tako bi trebalo i tako je moralo da bude. Ja nemam razloga da ne verujem da je tako bilo. Mi smo razgovarali o načinu upotrebe vojske, mislim ako, ako ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali, cilj je bio to ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tako je, tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E, samo, molim vas, mi odgovorite na ovo zadnje pitanje. Prema zadnjem izveštaju, od pre nekoliko dana ove vlasti u Beogradu, je li tačno da je od dolaska međunarodnih snaga na teritoriji Kosova ubijeno 1.194 osobe?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja sam video taj podatak, pretpostavljam da je ....

SUDIJA MEJ: To nije relevantno za naš Predmet. Molim da pređemo na dodatno ispitivanje. Izvolite.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, traka koju bi optuženi želeo da ima, mi smo je zatražili. Ako je dobijemo, stavićemo je na raspolaganje. Traka na kojoj je snimljena osoba za koju se tvrdi da je njegova supruga... Gospodine Liliću, ja bih želio da se pozabavimo sa pilotima i Mladićem. Vi se sjećate da ste poslednjom prilikom rekli da se Mladićevo ime vezuje samo za Srebrenicu. Vi ste razgovarali sa njim, da li ga niste pitali za njegovo učešće u tome? Ako pogledamo ono šta je izneseno u ovom presretnutom razgovoru, da li je to stav, ako nam možete oko toga pomoći, da je ponuđena pogodba da se francuski piloti izruče a da onad u tom slučaju Mladić neće biti izručen ovom Međunarodnom sudu zbog 7.000 mrtvih u Srebrenici. Da li je to bila pogodba koja je bila predložena?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja ne mogu da vam odgovorim samo sa da ili ne. Ako mi dozvolite da kažem o čemu sam razgovarao sa Mladićem, u principu je odgovor ne. Znači, nije bilo takve pogodbe vezano za Srebrenicu i 7.000 mrtvih.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li je bio prijedlog da njega ne treba izručiti ovom Međunarodnom sudu, šta je opisano u pitanju koje vam je postavio optuženi, kvalifikujući ovaj Sud kao nelegalni sud, nezakoniti sud?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Bez ulaženja sa moje strane u ovaj drugi deo vašeg pitanja, jeste sa strane generala Ratka Mladića, znači, u razgovoru samnom i telefonskom koji se može videti iz tih presretnutih razgovora koje nismo komentarisali, ali piše tu, a pogotovo za vreme razgovora na Han Pijesku, gde je gospodin general Ratko Mladić i čitav glavni štab vojske Republike Srpske, jedno od pitanja vrlo decidno i ja imam čak, mogu da, ukoliko to gospodin Mej i gospoda sudije traže, mogu da im ostavim taj papir koji sam ja potpisao sa Ratkom Mladićem, jeste i takav zahtev da niko, ne samo gospodin Ratko Mladić, da niko iz Republike Srpske ne bude izručen haškom tribunalu, normalno, to se odnosilo i na njega, to je tačno gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A u vreme kada je to predloženo i vi i optuženi ste podržali taj prijedlog?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: U vreme kada je to predloženo, radi se o dvanaestom mesecu 1995. godine, znači, neposredno pred potpisivanje Dejtonskog sporazuma u Parizu, naš prevashodni cilj i razlog zbog koga se uopšte razgovaralo tada sa Ratkom Mladićem jeste potpisivanje Dejtonskog sporazuma u Parizu i tačno je da smo ga podržali. Može se videti iz tih presretnutih razgovora da se čak spominje da ga i gospodin Širak na neki način podržava i da to treba, treba obećati Ratku Mladiću da bi se piloti oslobodili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakvo god da je bilo neslaganje između Republike Srpske, Mladić je, odnosno sa Republikom Srpskom, Mladić je uspeo da istraje u slučaju predaje pilota, je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Mladić je istrajao, da, u slučaju predaje pilota i mislim da smo to zaista sa teškom mukom uspeali da izdejstvujemo, ali je sigurno da bez njegove volje piloti ne bi bili u Parizu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uvažene sudije će biti u prilici da čitaju presretnute razgovore u celini ako budu smatrali da je to potrebno. Možete li da nam pomognete kod sledećeg, da li je optuženi davao vama uputstva kao Saveznom predsedniku ili ste vi njemu davali uputstva u ovom pitanju?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: U ovom pitanju je postojala briga da se neće potpisati Dejtonski sporazum i tada predsednik Milošević je insistirao da ja sa generalom Perišićem, odnosno da izdam naredbu generalu Perišiću da pokuša da utvrdi mesto boravka pilota, obzirom da smo imali neke indicije da se nalaze u Republici Srpskoj. Prema tome, ja nisam davao instrukcije predsedniku Miloševiću, a on je iskoristio pravo, očigledno, da preko mene, na osnovu mojih nadležnosti, se utiče na vojsku Jugoslavije. Čak je bio protiv toga da ja odem u Republiku Srpsku, a ja sam na tome insistirao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I da zaključimo sa Mladićem. On je otišao iz Republike Srpske krajem 1996. godine. Da li je on došao u Srbiju?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam da li je napustio potpuno Republiku Srpsku, ali je sigurno dolazio i u Srbiju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je optuženi ikad pokrenuo istragu sa njegovim opštepoznatim navodnim učešćem u Srebrenici?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Koliko ja znam sa... Nije pokrenuta takva istraga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tokom unakrsnog ispitivanja govorili ste o disciplini, kontroli i promovisanju. Molim vas, pogledajte tabulator 35, dokaznog predmeta 469.

SUDIJA MEJ: Da li je to novi dokazni predmet?

TUŽILAC NAJS: Ovo jeste novi dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Ja sam zabrinut u vezi sa tim. Da li je u redu da se novi dokazni predmeti uvode u ovoj fazi. Postoji ograničenje za vaše dodatno ispitivanje vlastitog svedoka. I ako imate neki materijal koji je kontradiktoran, mislim da nije sasvim uredno da to sada izvodite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja ću tome da priđem sa jedne druge strane. Nije reč o kontradiktornom materijalu. U svakom slučaju želim da nam pomognete oko sledećeg, gospodine Liliću. Govorili ste o promocijama, organizaciji, potrebi da se preduzmu disciplinske mere. Čovek po imenu Pandurević ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej, možete li da mi pomognete. Mene ovo brine, kao što ste čuli. Brine me da li je u redu da se ovakvim metodama nastavlja i uvode novi predmeti?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Nama je vrlo teško da predvidimo šta će da se desi. Kao i Pretresno veće i ja sam suočen sa velikim brojem dokaznih predmeta vrlo kasno, kroz koje smo morali da prođemo i da procenimo njihovu relevantnost. Ne znam na koji će način moj uvaženi kolega da priđe tome, ali to svakako nije u redu da se uvode novi materijali u dodatnom ispitivanju. Onda bi optuženi imao svako pravo da traži da se i on vrati na ispitivanje. Tužilaštvo je provelo značajno vreme u ispitivanju gospodina Lilića, uveli su ogromnu količinu dokaznih predmeta putem ovog svedoka i ovo je samo dodavanje novog materijala koji se već nalazi pred ovim Pretresnim većem i uz puno uvažavanje, ako to nije bilo urađeno tokom glavnog ispitivanja, ne bi trebalo da se uvode novi dokument tokom dodatnog ispitivanja.

SUDIJA MEJ: I ja tako mislim. Ne bi trebalo da se uvode novi dokazi i to treba da bude principijelno pitanje da se novi dokazi ne uvode tokom dodatnog ispitivanja, jer svrha dodatnog ispitivanja je da se pojasne izvesne stvari.

TUŽILAC NAJS: Mogu li ja da pojasnim. Ja sam već rekao da smo mi iz opreza ponudili ove dokumente kasnije i da treba da vidimo koliko su uopšte tačni ti dokumenti. Neki svedoci koje je Pretresno veće čulo i čuće u vezi sa određenim događajima, ovaj konkretni događaj je promocija nekoga nakon Srebrenice, a u odnosu na tog čoveka je ovaj Međunarodni sud podigao optužnicu. Ovaj svedok je već objasnio naširoko pitanje promocija i potreba da se pokrenu disciplinske mere koje je inicirao ili trebalo da inicira optuženi. Ja sam jednostavno hteo da čujem njegova zapažanja u vezi sa ovom konkretnom promocijom.

SUDIJA MEJ: Mi ćemo da isključimo ovaj dokument, a razlog je sledeći. Mora negde da se zaustavi uvođenje dokumenata. Ako mi dozvolimo da se uvede ovaj dokument, onda optuženi treba da ima mogućnost da unakrsno ispituje u vezi sa njim, znači, nikada nećemo da završimo sa tim. Tužilaštvo mora da uvodi svoje dokaze tokom glavnog ispitivanja. Posle toga može da se uvede dokument samo pod izuzetnim okolnostima, a ovo nije takav dokument. Ovo nije situacija gdje bi se dozvolilo uvođenje dodatnog materijala i ja predlažem da vratimo ove dosijee, većina njih je neprevedena.

TUŽILAC NAJS: Ja sam to već objasnio.

SUDIJA MEJ: Ne, ne, ja samo želim da kažem kakav je naš stav u ovom trenutku. Mislim da novi materijal, ako pogledate indeks, reč je o 37, koliko sam shvatio, 37 do 46 je sličan materijal, materijal beleški i slični materijali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne, to je 39, u stvari, izvinjavam se, 46 je novi materijal. Znači od 34 do 38 je novi materijal, reč je o stenogramskim beleškama, a ostali materijal je sav novi materijal. Ja sam govorio o tom materijalu, ali u svakom slučaju, mogu da govorim o ovom događaju čak i bez ovog dokaznog predmeta. U svakom slučaju, vi ste govorili o unapređivanjima i... U stvari, ne, preći ću na potpuno drugu temu, to bi bilo lakše. Obaveštajna aktivnost. Vi ste nam mnogo govorili o izveštajima Obaveštajne službe o događajima koji su bili na Kosovu i takođe izveštajima koje je dobijao optuženi, i da li ste vi, tokom čitavog vašeg mandata na funkciji predsednika, imali na raspolaganju izveštaj Obaveštajne službe, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne znam na koju konkretno službu mislite, ali kad su u pitanju Vojne obaveštajne službe, Uprava bezbednosti i Uprava

Vojske Jugoslavije, zavisno od samog događaja, da. Znači, ne i izveštaje Državne bezbednosti Republike Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Po vašoj proceni, na osnovu vaših saznanja, da li ste vi bili takođe dobro informisani kao i optuženi ili je on imao na raspolaganju više obaveštajnih izvora ili manje obaveštajnih izvora od vas?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Imao je sigurno više, više boljih informacija, znači svakako detaljnije informacije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su vaše informacije obuhvatale i izveštaje koji su dobijani od ambasada širom sveta?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, te su se informacije slivale uglavnom u Ministarstvo inostranih poslova, u takozvanu službu koja je takođe obaveštajnog karaktera, zove se Služba za informisanje i dokumentaciju. I sigurno da je većina tih informacija dolazila i u saveznu državu. Ne verujem da su sve bile pristupačne. To je svakako zavisilo od ministra inostranih poslova, on je taj koji je vršio selekciju informacija i izveštaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uprkos tom širokom rasponu informacija, možete li da nam kažete da li je tačno da vi niste dobili nikakve informacije o Srebrenici, o onome šta se zaista desilo u vreme pokolja? Je li to tačno?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Tačno je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste negirali na pitanje optuženog postojanje bilo kakvih zatvoreničkih logora o kojima je govorio ambasador Galbrajt i o kojima su govorile druge nevladine organizacije. Da li ste vi imali priliku da odete da obiđete te zatvoreničke logore ili niste?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja nisam imao priliku da ih obiđem, ni prema mojim saznanjima, ja sam rekao da takvi logori nisu postojali. Ne mogu da... Da nešto šta je tvrdnja naših službi da ne postoji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li dozvoljavate mogućnost da su vama bile uskraćene takve informacije ili ne dozvoljavate takvu mogućnost ili ne znate?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja, prvo, apsolutno ne verujem da su postojali logori kod nas na teritoriji Republike Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste da je optuženi imao na raspolaganju više obaveštajnih informacija nego vi.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, vi se približavate unakrsnom ispitivanju, budite pažljivi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Želim da se sada pozabavimo jednom drugom temom. Možemo da pogledamo dokazni predmet koji je već uveden, to je dokazni predmet 469, tabulator 20, ali drugi dio tabulatora 20 u odnosu na onaj koji smo gledali ranije, a to je sastanak od 25. avgusta 1995. godine u Dobanovcima. Engleska verzija, strana 11... Samo da nađem... A verzija na BHS, gospodine Lilić, mislim da je to na strani 14 u gornjem desnom uglu. U zaključku o intervenciji vladike Irineja vidimo ovaj pasus da se on slaže sa gledištima predsednika Miloševića gde bi se odbacilo rešenje o nepriznavanju Republike Srpske. Zbog toga on podržava gledišta koja su već iznesena u prilog opštih odluka koje bi bile obavezujuće i služile bi u interesu cijelog srpskog naroda. "Zbog toga moramo da prevaziđemo sve teškoće u traženju rešenja za srpski narod". Vladika Irinej zagovara ukidanje blokade na rijeci Drini. Predsednik Milošević odgovara da je blokada čista formalnost i da pomoć svakodnevno odlazi. Da li je to odgovaralo stvarnosti blokade, gospodine Liliću?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Granice nikada nisu bile potpuno hermetički zatvorene. Znači, postojao je dnevni izveštaj savezne Uprave carina oko minimalnih količina koje su išle za zadovoljenje potreba tamošnjeg stanovništva: hrane, i onoga šta je... I ti izveštaji postoje u saveznoj vladi i u Saveznoj upravi carina. Ne znam na šta se konkretno mislilo u ovom tekstu, ne sećam se. Ali, znači, nikad nije bila potpuno hermetički zatvorena.... carina kontrolisala šta je to prelazilo preko granice. Ako dozvolite, gospodine Najs, milim da takav jedan izveštaj postoji u dokumentima koja su izveštaji gospodina Kertesa, takav dnevni izveštaj.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U svetlu onoga šta je tvrdio optuženi u vezi blokade, ja bih pozvao Sud da razmotri jedan isečak iz intervjuja jedne izjave samog optuženog. To će biti vrlo kratko. Ne znam da li bi to moglo da se izuzme iz vaše ranije odluke?

SUDIJA MEJ: Mislim da ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Onda ću da pređem na nešto drugo.

SUDIJA MEJ: Nisam našao ovaj poslednji pasus.

TUŽILAC NAJS: Tabulator 20, to je od 25. avgusta, ima dva dokumenta u tabulatoru 20, to je na vašoj strani 11 i to nije citat optuženog nego je citat vladike Irineja, otprilike na polovini strane.

SUDIJA MEJ: Našao sam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Žao mi je zbog ove zabune. Možemo li sada da pogledamo dva dela dokumenta koji je dao na uvid sam optuženi. Jedno je dokazni predmet 41, ukoliko bi Sud bio ljubazan, to je mali pasaž koji je već preveden iz ove stenografske beleške sastanka saveta za usklađivanje, ovo je od 9. januara 1993. godine, gospodine Liliću. Podsetite nas ako možete, a mi ćemo vam pomoći sa kartama, ako želite, kartama koje prikazuju front, koji procenat Bosne je bio pod kontrolom Srba krajem 1992. godine i početkom 1993. godine?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: To je upravo vreme u koje se pregovara oko mogućeg prihvatanja Vens-Ovenovog plana, mislim da se taj procenat kretao oko 76-80 posto, sigurno preko 75 posto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, ovo šta vidimo da optuženi kaže na ovom mestu je ono šta su oni tada imali u rukama *de facto* treba da se dobije *de jure* i on je vama rekao da pregovori predstavljaju taj mali lavirint i vi ste to prihvatili, je l' tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Saradnji o *de jure* potvrdi ovoga šta postoji kad se bude prihvatio Vens-Ovenov plan. Ako podrazumeva tu činjenicu, onda ona sigurno vodi u novi rat. Znači, činjenica ili pokušaj da se zadrži 75-76 posto ukupne teritorije Bosne i Hercegovine sigurno ne može da rezultira mirom, ona je sigurno najbrži put u novi rat na teritoriji Bosne i Hercegovine.

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, vi ste već imali svoju priliku da ispitujete svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Na pitanje gospodina Meja, a ne na odgovor svedoka. Na pitanje gospodina Najsa, a ne na odgovor svedoka.

SUDIJA MEJ: U redu, ali već smo prešli na nešto drugo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dokazni predmet 39 je opet jedan isečak da sastanka iz januara 1993. godine koji je pročitao, ali je optuženi je pročitao samo deo. Ja se ne žalim, samo on nije okrenuo nastavak na drugoj strani, bar ne na engleskom. Molim da se ovo da svedoku. On će da vidi koji je obeleženi pasus na engleskom jeziku. Vidimo da je Života Panić rekao: "Mi pomažemo koliko možemo u osoblju. Vojska ne bi trebala da ide na stranu teritoriju, međutim, trebalo bi da nađemo dobrovoljce, ljude koji mogu da spasu taj deo teritorije, to jest, da spreče vezivanje sa Sandžakom preko Ruda i sve ono šta se podrazumeva ovde", a onda vidimo dalje nastavak: "U tome treba da učinite sve i da dovedete vojsku da bude vrlo disciplinovana na izvršavanju zadataka. Neću da govorim o kakvim problemima se radi, ali to mora po cenu streljanja".

SUDIJA KVON: Mislim da je to strana 33, 34 na srpskohrvatskoj verziji.

TUŽILAC NAJS: Tačno je. To je posebno obeleženi isečak za gospodina Lilića.

SUDIJA KVON: Vidim da još uvek nije to našao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, u svetlu onoga šta je rečeno, da vojska ne bi trebala da ide tamo i vi ste se složili sa optuženim u tom pogledu. Možete li da nam objasnite ovaj deo citata gde, koji vam optuženi nije citirao kada je on ispitivao?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Na koji deo citata mislite gospodine Najs, oprostite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovaj deo gde se govori da vojska, treba da dovedete vojsku da bude vrlo disciplinovana na izvršavanju zadataka: "Neću da govorim o kakvim problemima se radi, ali to mora po cenu streljanja". Možete li nam objasniti taj deo Panićevog citata?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Zaista ga, zaista ga je teško objasniti ovako kako je ovde napisan. Da li se misli na vojsku na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, da ona mora da bude jako disciplinovana i kome se on obraća sada u ovom trenutku, gospodin Života Panić. Da li se obraća nekom sa

strane SRJ ili se obraća nekom drugom sa strane Republike Srpske. Znači, to je za mene ključno pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije.

SUDIJA KVON: Da, izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, svjedok Lilić je do sada objašnjavao i davao svoju izjavu samo u tom smislu da je potvrđivao, da potvrđuje da to stoji na zapisniku. On nije do sada tumačio nikoga. Ničiji iskaz on do sada nije tumačio i mislim da ne treba od njega da se traži da tumači ono šta piše. On je do sada potvrđivao da to šta piše, tako piše.

SUDIJA MEJ: Ukoliko on može da pomogne u tumačenju ili tumačenjem, onda je u redu zamoliti ga da to uradi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Moraćemo da se zaustavimo na ovome za sada. Ostajemo još uvek na pitanju vojske, gospodine Liliću, pre nego što zaboravim. Optuženi, kao i gospodin Tapušковиć, pitao vas je nekoliko stvari iz perioda kada ste vi bili vrhovni komandant. Vi naravno razumete da je vojska i za to imamo dokaze, bila umešana na razne načine. Objasnite nam, dok ste vi bili predsednik ko je bio na takvom položaju da je mogao da ima kontrolu ili uticaj nad vojskom tako da je navede da se umeša u Bosni?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja sam, ovaj, nekoliko puta odgovarao na to pitanje i dalje tvrdim da nikada nije doneta odluka Vrhovnog saveta odbrane da se regularne jedinice Vojske Jugoslavije uključe u ratna dejstva na teritoriju Bosne i Hercegovine, pogotovu ne neke veće formacije. Objasnio sam kako su učestvovali dobrovoljci. Da li je neko drugi davao naređenja tog tipa koje je mogao da izvrši isključivo i jedino general Perišić, zaista meni nije poznato i ja i dalje tvrdim da takve odluke nije, da takva odluka nije postojala. Takvu, takvo naređenje, ukoliko ga je Perišić izvršio i prihvatio, mogao je da da predsednik Milošević. Tada bi ono bilo potpuno nezakonito. Mogao je da da predsednik Bulatović, takođe bi bilo potpuno nezakonito. Znači, jedini koji je mogao da izda naređenja, kada je u pitanju Vojska Jugoslavije, jeste predsednik Savezne Republike Jugoslavije. I to isključivo u skladu sa odlukama Vrhovnog saveta odbrane, znači, samim tim da bi znala i ostala dvojica predsednika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čuli smo dosta o Crvenim beretkama. Možete li da nam objasnite da li je to bila vojska, paravojska ili policija?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Crvene beretke nisu bile u okviru Vojske Jugoslavije, one su zvanično konstituisane 1996. godine, kako to stoji u aktu o osnivanju u Kuli, a jesu tipično vojna formacija, obzirom da poseduju praktično sve, sve vrste naoružanja koja su potrebna za intenzivnu antiterorističku borbu i nalazile su se u okviru Resora državne bezbednosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, sećate se, možete da objasnite sudijama sledeće, vi ste porekli da je bilo militarizacije policije, međutim, kažete sa druge strane, da su Crvene beretke bile u Državnoj bezbednosti i objasnili ste da je to vojna formacija sa vojnom opremom.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Nisam porekao da je bilo militarizacije policije i rekao sam da nije bilo, ali sam rekao da u okviru policije postoje dve specifične jedinice od prvog dana osnivanja. Znači, nije, nisu se naknadno formirale kad sam ja došao. One su već postojale u policiji i "ISO" i takozvani "SAJ" u okviru Javne bezbednosti. Znači, obe su antiterorističke.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I tačno je, zar ne, da ste vi videli video snimak proslave u Kuli u maju 1997. godine?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, video sam ga ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali niste bili tamo. Da li ste bili pozvani uopšte?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, nisam bio, nisam bio u maju 1997. godine u Kuli.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: O paravojsci vi ste sasvim nedavno rekli optuženom, da bi se oni zaustavili krajem 1993. godine bilo je izdato jedno naređenje. Je li tako?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da, to je odluka Vrhovnog saveta odbrane i naređenje koje je izdato na osnovu toga generalu Perišiću, da se evidentiraju sve paravojne jedinice i da se praktično uklone, unište, kako god hoćete.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zar nije ranije bilo nekog naređenja da se stane na put paravojsci, pre kraja 1993. godine?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ovo jeste 1993. godina, gospodine Naj.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, ali nije bilo ranijeg naređenja, naređenja koje je izdato pre kraja 1993. godine. Ovo je naređenje od kraja 1993. godine.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja se ne sećam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li da nam pomognete sa vašim objašnjenjem u vezi ovoga. Da li može da se kaže da su se paravojske tolerisale do tada?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa može da se upotrebi svakako takva kvalifikacija, ali su to, u principu, bile dobrovoljačke jedinice koje nisu bile na prostoru Savezne Republike Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Poslednje pitanje o Crvenim beretkama. Ko je bio politički komandant Crvenih beretki?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Načelnik Resora državne bezbednosti je gospodin Stanišić koje u okviru, čijeg resora se nalazila ta jedinica. Ako mislite na, na subordinaciju po nivou odgovornosti, znači, oni su bili odgovorni ministru policije, a indirektno i gospodinu Miloševiću, obzirom na ustavna ovlašćenja koja ima kao predsednik Republike Srbije, praktično je komandant oružanih snaga u miru i ratu, što je nedovoljno jasno kad je u pitanju savezni ustav, ali tako stoji u Ustavu Republike Srbije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pitali su vas nešto o osudi bombardovanja Sarajeva 1995. godine. Ko je bombardovao Sarajevo?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Bombardovanje, mislite na vazdušne udare ili mislite na artiljerijsko oružje? Pošto su vazdušne udare vršile snage NATO pakta je l', uključujući i srpske pojožaje, a artiljerijska vatra je otvarana sa strane srpskih položaja na Sarajevo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Što se tiče napada srpske strane, da li su oni ranije osuđivani, pre tog datuma?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa sa naše strane su stalno osuđivani napadi na Sarajevo. Ali može da se vidi koliki je pritisak tada dolazio upravo posle ovog sastanka 29. avgusta, 30. avgusta je intenzivno bombardovanje srpskih položaja i gradova u okolini Sarajeva i sarajevskih opština. I pored toga, znači, rukovodstvo Republike Srpske ne prihvata da pomeri teško naoružanje tih spornih 20 kilometara, a kasnije ih normalno povlači pod pritiskom bombardovanja NATO.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zapisnik Vrhovnog saveta odbrane je jedan dokument koji se nadamo da ćemo uskoro videti, gospodine Liliću. Rekli ste da se sve rešavalo konsenzusom. Možete li da nam objasnite koji je bio stav osobe po imenu Bora Jovanović? Da li se sećate nečega u vezi sa tim?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Bora Jovanović?

prevodioci: Prevodioc se izvinjava, možda je Bora Ivanović u Vrhovnom savetu odbrane.

SVEDOK LILIĆ: Verovatno je Ivanović. Bora Ivanović je general Vojske Jugoslavije koji je bio komandant Novosadskog korpusa, ako na njega mislite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Vrhovni savet odbrane doneo odluku o njegovom unapređenju, a ako jeste da li je... Izvinjavam se, mislio sam na njegovo otpuštanje. Da li je ta odluka doneta konsenzusom?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Bora Ivanović je na zahtev kolegijuma načelnika Generalštaba i načelnika Generalštaba, zahtev je upućen Vrhovnom savetu odbrane i čak je o njemu raspravljao Vrhovni savet odbrane zbog, kako stoji u izveštaju načelnika Generalštaba, nezakonitog rukovanja zalihama naoružanja i vojne opreme Vojske Jugoslavije, odnosno, u jednom delu ustupanja Republici Srpskoj i Republici Srpskoj Krajini i u drugom delu, drugom delu zbog kriminalnih radnji, pošto su više, više je bilo dokaza za ovo drugo. Zahtev načelnika generalštaba je bio da Bora Ivanović ide na takozvani Vojno-disciplinski sud, da se pokrene disciplinski postupak i da se general Ivanović smeni sa mesta komandanta Novosadskog korpusa. Vrhovni savet odbrane jeste o tome raspravljao, bilo je različitih mišljenja. Gospodin Milošević je mislio da treba da ostane na tom mestu. Ja sam lično tada išao u korpus, razgovarao sa starešinama Novosadskog korpusa, oni su bili protiv toga da, pre Vrhovnog saveta, protiv toga da se general Ivanović vraća na to mesto. Moj predlog je bio da se ne vraća. Tada je nađeno drugačije rešenje, praktično da se gospodin Ivanović ne vrati na mesto komandanta Novosadskog korpusa, ali i da se ne kažnjava i ne goni sudski, šta je bio predlog gospodina Miloševića, tako da sam ja iskoristio pravo koje mi daje Zakon u odbrani i gospodin Ivanović je aboliran od svake, od svake krivice. Znači, ipak je postojao nekakav, konačno, zajednički dogovor, ali su postojala različita mišljenja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pretresnom veće može to da nađe ...

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Inače je penzionisan. Znači, prvo je prebačen na drugu dužnost i kasnije penzionisan i obustavljen je taj sudski proces.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ima jedan detalj koji će da nam pomogne ako ga razjasnimo. Imamo stenografske beleške i jedan zapisnik. Odgovorite mi na ovo pitanje samo sa da ili ne. Da li znate da li sve ove beleške postoje u obliku stenografskih beleški?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da li sve beleške sa sednica Vrhovnog saveta odbrane? Da li ste na to mislili, gospodine Najs?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne, ne, ne na Vrhovni savet odbrane već... Izvinite što nisam bio jasan, mislio sam na sastanke Saveta za koordinaciju. Imamo ovde samo zapisnike, a ne stenografske beleške za dva sastanka tog Saveta.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Da. Odgovor na vaše pitanje je da. Ja ne mogu sa sigurnošću da tvrdim, ali trebalo bi da postoje stenografske beleške. Obzirom na ozbiljnost ovog skupa ja, njihova adekvatna ovlašćenja, predpostavljam da postoje sigurno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Odgovorite mi sada samo sa da ili ne. Ukoliko možda nema stenografskih beleški, nego samo zapisnika, da li možete da nam pomognete da se te beleške nađu. Samo sa da ili ne. Ako ne želite da odgovorite imate pravo da ne odgovorite.

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Pa teško da ja mogu da vam pomognem da se nađu, ne znam u kom smislu mislite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Moje poslednje pitanje, časni Sude, vidim koliko je sati. To je dokazni predmet 389, tabulator 46.

SUDIJA KVON: 387 možda?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam se, 387. Vi ste odgovorili na nekoliko pitanja o radu policije i vojske na Kosovu. Ovde imamo jedan dokument od 25. maja 1999. Ako pogledate pasus 3, ovo je dokument koji je potpisao general Pavković. Videćete ovaj pasus. Pretresno veće je već videlo ovaj dokument, setiće ga se kad pročita. Red 3, paragrafa 3: "Česti sukobi između pripadnika povlađuju ili otvoreno dozvoljavaju nastavljanje kriminalnih

aktivnosti i pljačkanje koje vrše njihove kolege iz MUP-a i civili i kao rezultat toga, oduzima se, krade veliki broj motornih vozila, tehničke robe i tako dalje, sa teritorije Kosova i Metohije". Onda u paragrafu 4 vidimo: "Već je ustanovljeno, van svake sumnje i već smo o tome slali izveštaje, redovne i druge o neizvršavanju naređaja o predpočinjavanju: Neki pripadnici MUP-a i manje jedinice, koje nezavisno deluju na terenu, čine ozbiljne zločine protiv civila Albanaca, kao što su ubistva, silovanja, pljačke, krađe i tako dalje" i dalje se kaže: "Namerno se trude da te zločine pripisuju članovima ili jedinicama Vojske Jugoslavije", onda se dalje kaže: "Predložene mere. U svetlu gore navedenog i naročito posledica koje već vidimo, koje bi mogle i da budu još ozbiljnije, Vrhovna komanda treba da preduzme hitne mere u svojoj nadležnosti da predpočini jedinice i organe MUP". Da li ova verzija, ovaj navod o zločinima koji se izvršavaju, da li je to nešto šta se poklapa sa vašim saznanjima i vašim iskustvom i shvatanjem?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ovo je izveštaj koji je gospodin Pavković napisao za vreme ratnih dejstava, to je maj 1999. godine. Ja prepostavljam da je posle ovoga preduzet čitav niz mera, ako nije, onda je to, ovaj, za neku drugu vrstu odgovornosti. Ja nemam saznanja o ovim stvarima, obzirom da posle 1998. godine praktično nemam nekih dodirnih tačaka sa Kosovom i Metohijom. Ali ovo, ovo je sve za vreme rata, tako da prepostavljam da je Vrhovna komanda preduzela neke mere, ne znam zaista kakav je epilog ovog upozorenja koje je sam Pavković napisao. Na kraju krajeva, to su mere iz njegove nadležnosti. Verujem da je i on sam nešto radio, jer u vreme ratnog stanja, vojska Jugoslavije praktično komanduje i jedinicama policije. U svakom slučaju, ovi događaji zaslužuju veliku osudu i pokretanje krivične odgovornosti. Ukoliko nije, onda je to odgovornost na onome ko je to znao a nije uradio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imate li razloga da sumnjate u ovo šta piše general Pavković?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ne, apsolutno ne.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, vidim koliko je sati. Imam još jedan dokazni predmet koji želim da stavim pred svedoka. Jedan od ranijih dokaznih predmeta koji sam našao sinoć.

SUDIJA MEJ: Imate još pet minuta i ni minut više.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne mogu da ga nađem, samo trenutak, izgubio sam svoju belešku. Evo ga. Evo ga, našao sam ga. 427 broj dokaznog predmeta, tabulator 24. Ovo je dokazni predmet, vidite da smo ga već čitali. Mogu samo da vas podsetim na sadržaj. Mladić se obraća na Pedesetoj sednici Skupštine u Sanskom Mostu i u engleskoj verziji to je strana 17. Na srpskohrvatskom to je na strani 42. Zamoliću kolege da to nađu. To je govor sa kojim ste sigurno upoznati. Pitanje je sledeće, gospodine Liliću, govorili ste o tome da li je bilo direktne podrške od strane Republike Srbije Bosni. Dali ste nekoliko odgovora na tu temu. Sad vidite ovaj citirani deo Mladićevog govora. Ako pogledamo ovo mesto koje počinje: "Od kada je SRJ uspostavila embargo na Republiku Srpsku 14. avgusta 1994. naše potrebe za gorivom i municijom ne mogu da se zadovolje", i dalje se kaže: "Iako je vlada izdala smernice koje regulišu uvoz za vojsku ima slučajeva kad se procedura ignoriše" i dalje se kaže: "Kao ilustraciju, Mladić je dao pregled od početka rata, pa do 31. decembra 1994. godine, 9.000 i nešto tona goriva i municije je iskorišćeno, 42 posto su iz zaliha koje je Republika Srpska nasledila i našla u kasarnama JNA, 42, 7 posto je pružila Vojska Jugoslavije. Što se tiče protivavionske municije, tačnije granata 52 posto je pružila Vojska Jugoslavije. Hrana, utrošili smo 115.000 tona" i tako dalje "obezbeđena je 12 posto iz proizvodnje" i tako dalje "i 23 posto pomoć iz Srbije". Da li je to pomoć i podrška koju je dobijao general Mladić?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Ja zaista ne znam na osnovu čega general Mladić pravi ovaj izveštaj. Količine koje je izneo ovde su toliko velike da, da, ovaj, lično ne verujem da je ovaj procenat koji je ovde napisan, pomoć vojske Jugoslavije na osnovu čega je dat. General Mladić je po malo senzacionalan, senzacionalistički, verovatno je hteo da ostavi malo veći utisak tamo, a s druge strane, ako se uzme u obzir činjenica da je recimo, samo za 79 dana kampanje NATO bačeno 20.000 tona bombi, onda ovih 9.000 tona municije za četiri godine rata nisu verovatno neka velika cifra, pri čemu, ja sam rekao kad sam objašnjavao ove podatke koje vidimo ovde, da su ukupni resursi koji su ostali od Teritorijalne odbrane u Bosni i Hercegovini značajno veći od ovih podataka koje je general Mladić ovde izneo. Koliko su tačni zaista ne znam. Znači, ja i dalje tvrdim da ova količina naoružanja i vojne opreme ili municije nije nikakvog razloga imala da izlazi iz vojnih magacina u Vojski Jugoslavije, obzirom na efektivne koje su imali u Bosni i Hercegovini, a bili su u magacinima Teritorijalnih odbrana, odbrane koji su praktično pripali Republici Srpskoj, pri čemu se ona druga strana naoružavala iz drugih izvora o kojima verovatno ne treba ja da govorim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, u redu, hvala. Moje poslednje pitanje, zaista moje poslednje pitanje. Ako se uskoro ustanovi da je ova oprema zaista pružena od strane Vojske Jugoslavije, da li u toj količini ili ne, to je manje bitno, čija je bila nadležnost da odobri pružanje te pomoći? Da li je to bila nadležnost vrhovnog komandanta ili nekog drugog?

SVEDOK LILIĆ – ODGOVOR: Za ovoliko količinu naoružanja i vojne opreme, koliko je dato ovde u ovom, nemam razloga da ne verujem, izveštaju generala Mladića, nadležnost je morala da bude sa strane, pre svega, savezne vlade, nikako čak ni Vrhovni savet odbrane nije mogao da donese ovakvu odluku. Ovde se radi o materijalnim sredstvima koja su u vlasništvu, znači titular ukupne imovine Vojske Jugoslavije je savezna vlada, bolje rečeno, u ovom slučaju Ministarstvo odbrane.

SUDIJA MEJ: Da. Rešićemo sada pitanje dokaznih predmeta. Dokazni predmet 469, njega prihvatamo. Tabulatori od 39 do 46, ostalo ne prihvatamo iz ovih svežnjeva, tabulatori od 30 do 50, tačnije od 34 do 50 i vraćam ih zato što su neprevedeni. To su dokumenti koji ne mogu da nam budu od pomoći. Molim sekretara da to vrati.

TUŽILAC NAJS: Očigledno smo dobili prioritet koji smo mogli da prevodemo i kada budemo dobili prevode ponovo ćemo da ih damo na uvid.

SUDIJA MEJ: Imam još jednu stvar da kažem pre nego što se zahvalim svedoku. To su izjave svedoka C-1050, C-1129 i C-1194. Mi smo razmotrili njihovu prihvatljivost po Pravilu 92bis, uverili smo se da je to kumulativno svedočenje koje se ne tiče postupaka i ponašanja optuženog. Oni će da budu prihvaćeni po tom pravilu, ali se odnose na otvoreno pitanje, a tačnije prirodu aktivnosti JNA i drugih paravojnih formacija, što znači da neki od tih svedoka mogu da se pojave ovde radi unakrsnog ispitivanja. Gospodine Liliću, sada je vaše svedočenje zaista završeno, hvala vam što ste došli u Međunarodni sud da svedočite, sad ste slobodni. Prekidamo do sutra ujutro.